

Адыгэ Республикэ Макъ

№ 233 (19494)

2009-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ

ШЭКИОГЪУМ и 25-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэзыу планернэ зэхэсыгъоу илагъэр АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ зэрищэгъ.

Пшъэрылъ шъхьалэхэр къыгъэнэфагъэх

БлэкIыгъэ зэхэсыгъом министрствэхэм пшъэрылъэу къафишыгъагъэхэр зэрагъэцкIагъэм апэдэдэ республикэм и Правительствэ ипашцэ къакIэупчIагъ. Унашъоу афишыгъэхэр тэрэзуу зымыгъэцкIагъэхэм пхъашцэу зэрадзекIоштхэр къариуагъ.

Нэужым республикэ бюджетыр гъэцкIагъэ зэрэхъурэм тегушылагъэх. ФинансхэмкIэ министрзу Долэ Долэтбый къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, блэкIыгъэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, бюджетыр проценти 111-кIэ гъэцкIагъэ хъугъэ. Илъэсым къыкIоцI сомэ миллиард 11,8-рэ агъэфедэнэу ары зэрагъэнэфагъэр. Ащ шыщэу сомэ миллиард 10-р зыщыкIагъэм пэIуагъэхъагъ, мазэм ехъоу къэнагъэм сомэ миллиард 1,8-рэ агъэфеджбын фае.

Мыщ дэжбым Къумпыл Мурат къызэриуагъэмкIэ, субъектхэм IэпыIэгъу афэхъугъэным пае УФ-м и Правительствэ сомэ миллиард 30 фэдиз ахэм къафитIупщынэу унашъоу ышыгъ. Илъэсым ыкIэхэм адэж лэжыапкIэм итынкIэ муниципальнэ образованиехэм ащыщхэр къыныгъохэм зэрахафэхэрэр ыкIи федеральнэ программэхэр гъэцкIэгъэнхэм фэшI республикэм иахъщэ Iахъ хэлъхъэгъэн зэрэфар къыдэлъытагъэу федеральнэ гуп-

чэм къытIупщырэ ахъщэр гъэфедэгъэнынр мэхъанэшхо зиIэ лъэныкъохэм ащыщэу АР-м и Правительствэ ипашцэ къыIуагъ. Ащ тэрэзуу Iоф дэшIэгъэнынр пшъэрылъ шъхьалэхэм ащыщэу къыгъэнэфагъ.

Социальнэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэмкIэ непэ республикэм иIофхэм изытет къызэрэуагъохэр нэужым тегушылагъэх. IофшIаплэ зымыгъотыхэрэм япчъагъэ проценти 2,8-м къырагъэIыхын алъэкIыгъ. Мыщ фэшIорышIэрэ программэхэр гъэцкIэгъэнхэм пае Адыгеим сомэ миллиони 123-рэ фэдиз къыIэкIэхъагъ, ащ шыщэу сомэ миллиони 104-рэ агъэфедэгъах.

Къумпыл Мурат ыгъэгумэкIэу къызыкIэупчIэгъэ Iофыгъохэм ащыщ грипным пэуцужыгъэным пае республикэм щызэшIуахырэ Iофтхъабзэхэр.

АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Нэтхъо Разыет къызэриуагъэмкIэ, «свиной грипп» зыфалорэр нэбгыритIум къяузыгъэу республикэм сагъэунэфыгъ. Игъом медицинэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотыгъэм ишIуагъэкIэ ахэм япсауныгъэ изытет зэтеуцожыгъ ыкIи джырэ лъэхъан узыр эпидемическэ гъунапкъэхэм аблэкIыным ищынагъо щыIэп. Охътэ гъэнэфагъэм, бжыхъэм, кIымафэм къежъэрэ грипным ылъэныкъокIи профилакти-

ческэ Iофтхъабзэхэр Адыгеим щызэшIуахых. Зэпахырэ узыр нахъ шIэхэу къанэсыным ищынагъо зышъхъащыт цыф куп зэфэшъхъафхэм грипным пэуцужырэ вакцинэхэр джырэ лъэхъан ахалъхъэх.

Мыщ дэжбым къызэрэнэфагъэмкIэ, Iэзэгъу уцхэр республикэм имуниципальнэ образованиехэм икIу фэдизэу алэкIэлъэп, анахъэу ар зыфэгъэхьыгъэр къуаджэм шыпсэухэрэр арых. Ахэм ауасэ лъэшэу зэрэдэкIоагъэми уигъэрээнэу щытэп.

ГумэкIыгъоу къэуцугъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае АР-м и Премьер-министрэ псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Министерствэм ипашцэ пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр фишыгъэх.

Къуаджэм социальнэ хэхъоныгъэхэр ышIынхэм, федеральнэ программэу «Урысыем и Къыбл», республикэ гъэзетхэу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» якIэтхэгъу уахътэ зэрэкIорэм, нэмыкI Iофыгъохэми зэхэсыгъом хэлэжыгъэхэр атегушылагъэх.

Къумпыл Мурат къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевымрэ УФ-м и Правительствэ ипашцэ Владимир Путинымрэ социальнэ мэхъанэ зиIэ Iофыгъохэм язэшIохын епхыгъэ пшъэрылъэу субъектхэм къафагъэуцугъэхэр игъом республикэм щызэшIохыгъэнхэ фае. Непэ экIэри зэпхыгъэн фаер цыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахъышIу шыгъэнынр ары.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъ.

АР-м ишIухъафтынхэр зыфагъэшъошэщтхэр

Сэкъатныгъэ зиIэ нэбгырэ мин 34-рэ фэдиз Адыгэ Республикэм щэпсэу. Адыгэ Республикэм и Президент и УказкIэ 2000-рэ илъэсым шегъэжыгъэу литературэм, искусствэм, физическэ культурэм, спортым, гъэсэныгъэм, наукэм, техническэ народнэ творчествэм альэныкъокIэ Адыгэ Республикэм ишIухъафтынхэр зыфагъэшъошэщтхэм язэнэкъокъоу сэкъатныгъэ зиIэхэр зыхэлэжыгъэхэрэр илъэс къэс зэхашцэ. Мыщ фэдэ зэнэкъокъур анахъэу зытегъэпсыхъагъэр зипсауныгъэкIэ щыкIагъэ зиIэхэр нахъ икIоу щыIэныгъэм хэгъэлэжыгъэнхэр ыкIи яцыхъэ нахъ зытелъыжъ шыгъэнынр ары.

Общественнэ организациехэм, учреждениехэм, чIыплэ зыгъэIорышIэжынымыкIэ органхэм, гъэцкIэкIо хабзэм иорганхэм шIухъафтынхэр зыфагъэшъошэщтхэр къагъэлъагъо. Илъэс 14 ыкIи ащ нахъыбэ зыныбжыхэр зэнэкъокъум хэлэжыгъэнхэ алъэкIышт.

ГъэцкIэкIо хабзэм иорганхэм, общественнэ объединениехэм, ветеранхэмрэ сэкъатныгъэ зиIэхэмрэ яорганзациехэм ялIыкIохэр зыхэхъэрэ комиссиер ары шIухъафтынхэр зыфагъэшъошэщтхэм яхылыIэгъэ унашъор зыштэрэр.

БэмьшIэу щыIэгъэ зэхэсыгъом документхэу ыкIи материалхэу къырахылагъэхэм комиссиер шахаплги, нэбгырих къахихыгъ. Илъэс 14 — 30-м нэс зыныбж нэбгыритIумэ, илъэс 30 — 60-м нэс зыныбж нэбгыришмэ, зыныбж илъэс 60-м шъхъадэкIыгъэ зы нэбгырэм шIухъафтынхэр афэгъэшъошагъэмэ хъунэу ащ ылытагъ.

Адыгэ Республикэм и Президент и Указэу «Адыгэ Республикэм и Президент 2000-рэ илъэсым шэкIогъум и 27-м ышыгъэ Указэу N 167-р зытегъэу «ЗипсауныгъэкIэ щыкIагъэ зиIэхэм Адыгэ Республикэм ишIухъафтынхэу афагъэшъошэщтхэр ухэсыгъэнхэм ехылагъ» зыфиIорэм зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиIорэм диштэу мы илъэсым шIухъафтынэу сомэ мини 5 аратышт, ыпэ-кIэ аратыштыгъэр сомэ мини 2.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкIу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Научнэ-ушэтын IофшIэнымкIэ, Iэпэлэсэныгъэшхо зыхэлэ кадрэхэм ягъэхъазырынкIэ гъэхъагъэхэр зэрашIыгъэхэм ыкIи гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КIэрашэм ыцIэкIэ щытыр зызэхашагъэр илъэс 80 зэрэхъугъэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ.

Денисова Наталья Николлай ыпхъум, ГУ-у «Гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КIэрашэм ыцIэкIэ щытым» славян культурэмкIэ иотдел ипашцэ;

Хъунэго Адам Сэфэрбий ыкъом, ГУ-у «Гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КIэрашэм ыцIэкIэ щытым» иученэ секретарь;

Цукъо Нэфсэт Мурагэ ыпхъум, ГУ-у «Гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтэу Т. М. КIэрашэм ыцIэкIэ щытым» фольклорымкIэ иотдел ипашцэ.

ЗЫЩЫМЫГЪЭГЪУПШ УКИЭТХЭНЭУ «АДЫГЭ МАКТЪЭМ»

ТхылъыкIэхэр

Цыфхэр гумэкIыгъо хэфагъэх

Мы аужырэ ильэсхэм грип-
пым епхыгъэ Иофыгъохэм
язэшIохын къралыгъо Иоф
хъугъэ.

УФ-м исанитар врач шъхьа-
Iу Геннадий Онищенко кы-
зэриуагъэмкIэ, Урысыер зэрэ-
псаоу пштэмэ, гриппым ащ
фэдиэу зыщинушъомбгъугъэп.
Адрэ ильэсхэм ягъэпшагъэмэ,
мыгъэ гриппым ыгъэсымэджа-
гъэхэм япчъагъэ хэхъуагъэу
пфэлоштэп. Арэу шытми, зэпа-
хырэ узым зыщаухъумэным
пае Урысыем икълэшхохэм
ащыпсэхэрэм псыпс пэлу-
хъохэр алултых. Мы узым пэ-
шIуеклорэ Iээгъу уцхэм ауасэ
мы мафэхэм къахэхъуагъэми,
псыпс пэлухъохэри аптекэхэм
ащызэрапхъуагъэ.

Адыгеир пштэмэ, «свиной
гриппы» къяузыгъэу нэгы-
ритIу тикъэлэ шъхьалэ иинфек-
ционнэ сымэджэщ шагъэхъу-
жыгъ. Непэрэ мафэм ехъу-
лэу мы хуугъэ-шIэгъитIур ары
ныIэп республикэм шагъэунэ-
фыгъэр ыкIи узыр эпидеми-
ческэ гъунапкэхэм аблэкIы-
ным ищынагъо шыIэп. Зэпа-
хырэ узыр цыфхэм кьалымы-
IэсынмкIэ Иофтхъабзэхэр
Адыгеим шызэшIуахых. Непэ-
рэ мафэм ехъулэу нэгырэ мин
66-м фэдиэмэ гриппым пэуц-
жырэ вакцинэхэр ахалъхъа-
гъэх. ТапэкIи мы Иофтхъабзэр
лъагъэкIотэшт.

Врачхэм кызэралорэмкIэ,
гриппыр зипкыинэ-лынэ хэ-
хэгъэ цыфым ыпэ рапшIэ ан-
тибиотикхэм яшъонэу регъа-
жэ. Ар тэрэзэп. Апэ рапшIэ
анахъэу уналэ зытебгъэтын
фаер уиммунитет ары. Сыда
пIомэ мы узым пэшIуеклон зы-
лэкIыштыр цыфым ыпкыи-
шбол хэлэ иммуннэ системэр
ары. Арышъ, «иммунномо-
дуляторхэу» Амиксин, Арби-
дол зыфэпIощтхэм уяшъомэ,
яшIуагъэ кьэклонэу врачхэм
альтытэ.

Гриппым пэшIуеклорэ Iээ-
гъу уцхэр ыкIи пэлухъохэр ти-
аптекэхэм ателъхэмэ, ахэм
ауасэхэр зыфэдиным зашъид-
гъэгъуазэ тшIоигъоу шэпIэ за-
улэмэ тащыкIэупчIагъ.

Мыекъуапэ имуниципальнэ
аптекэу N 2-м ипашъу Дэ-
бэгъо Нурыет кызэрэтиIуа-
гъэмкIэ, гриппым пэшIуекло-
рэ Iээгъу уцэу Арбидолыр
ыкIи пэлухъохэр ежъхэм ямы-
закъоу адрэ аптекэхэми ателъ-
хэп, мы мэфэ блогъэхэми къа-
IэкIэханхэу шытэп.

— Цыфхэр бэу кычIэхъэх,
гриппым пэшIуеклорэ Iээгъу
уцхэм, анахъэу Арбидолым
кыыкIэупчIэх, ау тиаптекэ те-
лъяжъхэп, зэкIэ ащэфыгъах, —
еIо Нурыет. — Зыгорэм ифе-
дкIэ «искусственнэу» цыф-
хэр гумэкIыгъо хэфагъэх. Уры-

сыем иврач шъхьалэ кызы-
риуагъэмкIэ, адрэ ильэсхэм
анахъ шынагъоу гриппыр Уры-
сыем ильэп. Адыгеир пштэмэ,
джащ фэдэ къабз. Арэу шыт-
ми, тхъамафэм кыкIоцI Iээ-
гъу уцхэр зэрапхъуагъэх, шы-
рыщ-тфырытфэу зыщэфыгъэ-
хэри къахэкIыгъэх. Мы мэфэ
благъэхэми Арбидолыр кыт-
IэкIэханхэу тыщыгугъырэп,
сыда пIомэ «типоставщикхэм»
тыкъагъэгугъэрэп. Ар кызы-
хэкIырэ Iээгъу уцыр кьэзы-
шIырэ заводым ар зыхашIы-
кIырэр зэрафимыкырэп ыкIи
ипчъагъэкIэ макIэу кызэрэ-
шIырэр ары. Ар бэмэ кьагу-
рылорэп. Прокуратурэм Ио-
фышIэхэм мафэ кьэс тау-
плэкIу, ау шымыIэр тэ кьа-
фитхыштытэ?

Нурыет кызэриуагъэмкIэ,
псыпс пэлухъохэр кьэзышIэрэ
машинэр джыдэдэм тамож-
нэм кыбыламыгъэкIыгъэу Iут.
Сыда пIомэ сомитIу зыуасэр
ежъхэм сомэ 11-кIэ аптекэхэм
аращэн ягухэлъ. Джащ фэдэу
ащэнэу фитыныгъэ зыпымылъ
уцхэр къарашалэхэу кыыхэкIы,
ау ащ фэдэхэм аптекэм ипашъ
цыхъэ афишIырэп.

Джащ фэдэу мы Иофым изы-
тет адрэ аптекэхэу Мыекъуа-
пэ дэтхэм зэрэшагъэцакIэрэм
тащыкIэупчIагъ. ЫпэкIэ зигу-
гъу кьэтшыгъэ аптекэм ипашъ
кыIогъэ дэдэхэр мыхэм
япашъэхэми кьагъэшъыпкъэ-
жыгъ. Мыекъуапэ иаптекэу
N 5-м ипашъу IлыIэпIэ Заур-
бий кызэриуагъэмкIэ, грип-
пым пэшIуеклорэ Iээгъу уцхэр
ыкIи пэлухъохэр псынIэу зэ-
рапхъуагъэх. Арбидолым сомэ
200-м кьехъу зыуасэщтыгъэмэ,
джы сомэ 400-кIэ кьафащэ, ау
кьалихырэп.

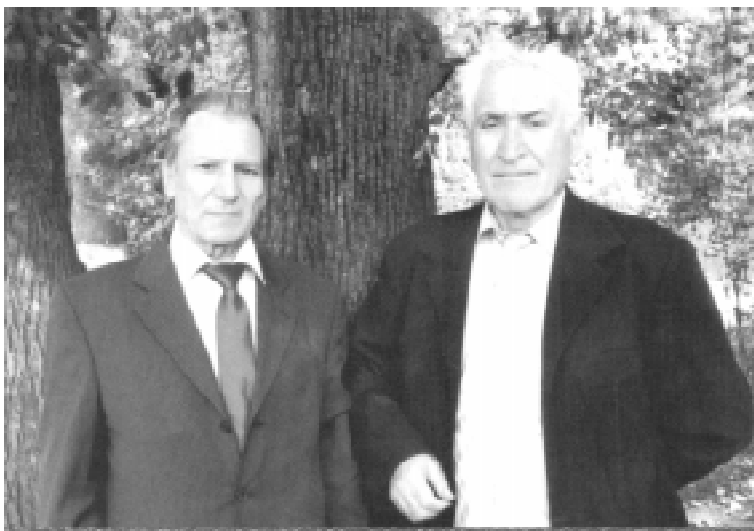
КИАРЭ Фатим.

*Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан
кьытырихыгъ.*

Адыгэ чыгум фэусэ

**Урысые Федерацием искусствэхэмкIэ изаслу-
женнэ ИофышIэшхоу, Адыгэ Республикэм ыкIи
Къэрэщэе-Щэрджэсым янароднэ артистэу,
Урысыем икомпозиторхэм я Союз ИофышIэ
гъэшIуагъэу, композиторэу Тыкъо КъэпIанэ
поэтэу Николай Милиди игъусэу мы мафэхэм
тхылъ кьыдагъэкIыгъ.**

Ащ кьыдэхъагъэх поэтым
игушыIэхэм атыхыгъэ оред-
хэу макъэм ыкIи фортепианэм
апае композиторым ыусыгъэ-
хэр. ЗэкIэмкIи сборникым про-
изведение 60 фэдиэ кьыдэхъагъ.

Ахэм янахъыбэр кIэ, апэрэу
сборникым кышыхауыгъэх.
Произведениехэм музыкэм
профессионалнэу пылхэм
ямызакъоу, оредыр шIу зы-
лэгъухэрэри агъэгушIощтых.

Тхылъым пэублэ гушыIэ
заулэ иI. Апэрэр ытхыгъ рес-
публикэм шызэшIэшIэрэ цы-
фэу, АР-м и Къэралыгъо фи-
лармоние ипашъу, УФ-м куль-
турэмкIэ изаслуженнэ Иофы-
шIэу, АР-м искусствэхэмкIэ
изаслуженнэ ИофышIэшхоу
Хъот Заур. Композиторымрэ
поэтымрэ ятворческэ гъогу
кIэкIэу ар кьытегушыIагъ.

Ятлонэрэ тхыгъэу тхылъым
иавторхэм яхылыагъэр зы-
тхыгъэр Урысые Федераци-
ем искусствэхэмкIэ изаслу-
женнэ ИофышIэшхоу П. Чер-
ватюк. Абхъазым итхакIохэм
я Союз хэтэу Терентий Чаниа
итхыгъэу тхылъым кьыдэ-
хъагъэр поэтэу Николай Ми-
лиди ехылыагъ. Композито-
рымрэ поэтымрэ Иофэу зэда-
шIагъэм лэжыгъэ дэгъу кы-
зэритыгъэр Т. Чаниа кьыхе-
гъэщы.

Сборникыр ипчъагъэкIэ
мин хъоу ОАО-у «Полиграф-
Юг» зыфиIорэм мы мафэ-
хэм кышыхауыгъ.

СИХЪУ Гошнагъу.

Сурэтым итхэр: **Николай
Милидирэ Тыкъо Къэп-
Iанрэ.**

Процент 21-рэ хэхъуагъ

Адыгеим шыпсэурэ цыфхэм ягъот мы ильэсым пыкIыгъэ мэзишIым,
блэкIыгъэ ильэсым ащ фэдэ иуахътэ елгытыгъэмэ, процент 21-кIэ нахъыбэ
хъугъэ.

Ащ фэгъэхъыгъэу агентствэу «Интерфакс-Юг» зыфиIорэм макъэ кы-
ригъэлугъ къралыгъо статистикэм и Федеральнэ кьулыкъу ичыпIэ орган.
Агентствэм ИофышIэ кызэрэрауагъэмкIэ, цыфмэ агъэкIодырэ ахъ-
щэр процент 19,4-кIэ нахъыбэ хъугъэ ыкIи сомэ миллиард 33-рэ миллион
828-м нэсыгъ.

Ильэсым пыкIыгъэ мэзишIыр пштэмэ, Адыгеим шыпсэурэ нэгырэ
пэпчэ игъот сомэ мини 9-рэ сомэ 44-м нэсыгъ, нэгырэ пэпчэ ыгъэкIодырэр
сомэ мини 7-рэ 640-рэ мэхъу.

Шъуилахъэ хэшъушIыхъ

Кьалэу Мыекъуапэ шыпсэурэ хьафизэхэм яобщественнэ организации кьэлэ-
дэхэм, Адыгэ Республикэм ипредприятиехэм, иорганизациехэм макъэ арегъэлэу
акциеу «Белая трость» зыфиIорэм фэгъэхъыгъэ Иофтхъабзэр шэклогъу мазэм
тиреспубликэ зэрэщыкIорэмкIэ. Мы Иофтхъабзэм шъухэлэжъэнэу ар кы-
шъоджэ. ЗипсауныгъэкIэ щыкIагъэ зилэ цыфхэм гукIэгъу афышъуиIэнэу ыкIи
IэпыIэгъу яшъуыныу ар кышъушIэгъугъы.

Реквизитхэр: ИНН 0105057597, КПП 010501001, ОКАТО 79401000000

Р/с 40703810900000000119

кь. Мыекъуапэ и АКБ-у «Майкопбанк» (ЗАО)

БИК 047908704, корр.сч. 301018105000000704

Кьалэу Мыекъуапэ шыпсэурэ хьафизэхэм яобщественнэ организации пае
хьагыр IэпыIэгъу. Телефонхэр: 52-45-66, + 79034663300

**Урысые Федерацием и
Федеральнэ ЗэIукIэ и
Къэралыгъо Думэ иде-
путатэу Хьаджэбы-
екъо Руслъан Хьисэ
ыкьом шэклогум и
26-м сыхъатыр
10.00-м щегъэжьагъэу
13.00-м нэс цыфхэр
щырегъэблагъэх
партиеу «Единая Рос-
сия» зыфиIорэм и
Тхьаматэу В. В. Пу-
тиным ирегион обще-
ственнэ приемнэу
мыш фэдэ чIыпIэм
щыIэм: кь. Мыекъуапэ,
ур. Краснооктябрь-
скэр, N 4.
Шъузэрыгъозыт те-
лефоныр: 52-14-16**

Теуцожь районым инепэрэ шылак

Псэолъэшхэм алъэки кьагъанэрэн

Теуцожь районмкIэ ОАО-у «Теучежская ПМК» зыфиорэм иофышIэхэм кризисым кьиныгъоу кьызди-хьыгъэхэм ИофшIэклэшIоу алэклэлъ хьугъэр апагъэуцужьызы, япшэрылхэр шытхьу хэлъэу агъэцакIэх. А коллективым илээс пчъагъэ хьугъэу пэшэныгъэ дызезы-хьэрэ НэмытIэкъо Адамэ бэмышIэу гушыIэгъу тызы-фэхьум кьызэрэтиIуагъэмкIэ, кьуаджэхэм, кьутырхэм псэолъэ зэфэшхьафхэр ащагъэпсых, цыфхэм ящIэклэ-псэуIэ нахьышIу шыгъэ-ным иамалхэр зрахьэхэзэ, ахэм псыкычIэшпIэхэр ашашIых, унагъохэм псыр зэрыклорэ трубэхэр афыра-щэжых, соцкультбытым иобъектхэр, цыфхэр зычIэ-сыштхэ унэхэр адашIыхьэх.

Корр.: Адам, дэгъоу кьы-дурьбгъэуагъ ИофшIэнэу шыгуыпылгыр. Джы дэгъу-гъэ джа зигугъу кьэп-шыгъэ ИофгъохэмкIэ мы аужырэ илээс зытIум чы-лагъохэм ащызэшIошгъу-хыгъэхэм ащыцхэм та-щыбгъэгъозагъэмэ.

Н. А.: Сигуапэу ахэм ягугъуи кьыпфэсшын. Къез-гъэжкэн ОчэпшыекIэ. Ар чы-лэшхо, унэгъо 360-рэ фэдиз мэху. Ащ скважинэр шьд-гъэхьазыри, псы кубометрэ 50 зэрыфэшт башнэ тедгъэ-уцожь, а псыкычIэшпIэм унагъохэм япсыкыуапIэхэр кьетпхыжыгъэх. Очэпшые-хэм афэдэ кьабзэу аскъэла-ехэми псымкIэ яIоф дэгъу-гъэп, бэшлагъэу кьэтхьаусы-хэштыгъэх. Унэгъо 450-рэ зыдэс кьоджэшхом цыфхэр зэшгъохэрэ псыр зэкIэми зэ-фэдэу алэкIахьэштыгъэп. Ащи кубометрэ 50 зэрыфэ-рэ псыкычIэшпIэ шьд-гъэпси, цыфхэм ягумэклI гъу-нэ фэтшыгъ. Джа Иоф дэдэр селоу Краснэми шьдгъэцэ-кIагъ.

Корр.: Джыри сьд кьы-хэбгъэхьощт?

Н. А.: Ахэр бэ мэхьух. Пэ-нэжыкыуае район гупч, унэгъо мин Iэпэцшэ дэс, нэб-

гырэ миниплIым ехьу щэпсэу. Кьуаджэр псыхьо цыкIоу ПкIашгъэ тIоу егощы. Чылэм итыгъэкъохапIэкIэ гъэзэгъэ кIэлъэныкьом ПкIашгъэ телъ-лэмьджым нэсэу псыкыуапIэу чыгум чIэлхэр зэкIэ шьзэблэт-хьугъэх. Псыхьом адырабгъуи тагъэшIынэу шытыгъ шьхьае, кризисым тыкыызэтыриIэжагъ. Ауми, сымэджэщым дэжи, ПсырыкIыми псыкычIэшпIэхэр ащыдгъэуцугъахэ.

Корр.: Унэ горэхэр шы-шыгъэу кьэпIогъагъ. Непэ шыгуыпылхэм ягугъу кьы-тфэшIыба.

Н. А.: Унэу зигугъу кьэс-шыгъэр врачхэм апае унэ-гъуиплI чIэфэнэу сымэджэщым пэмычыжэу шытшыгъэр ары. Ар лъэшгъу зэтэгъэпсы-хьагъ, фэтэрхэр зэратыгъэхэр мэгущIох.

Непэ тызпылгыри кьэсIон. Ори ренэу укыгъхэт, ошIэ район гупчэр Пэнэжыкыуае кьыза-хьыжыгъэр илгъэсибгъу хьу-гъэми кьулыкыуапIэхэр зэрымкыуэхэрэр. Ащ фэшI 1936-рэ илгъэсым ашыгъэгъэ еджэпIэжъэу кIэ зафашIым кьабгынэжыгъагъэр тэгъэ-цкIэжы. ГъэрэкIу ИофшIэнхэм тазыфежыагъэр. Дэгъоу те-жъэгъагъ. Джырэ нэс тыухы-щтыгъэ кризисы ары мы-хьугъэмэ. Ащ пае тыщытыгъ. Джы ахьщэ тIэкIу кьыта-тыгъэу Иоф тэшIэ. Непэ ехьу-лIэу тшIэгъахэри макIэп. Унэгъэхьэжыр тетхыжы, кIэшгъожьыри кьыкIэтхьы-жы, джэхэщгъожьыри кьыт-

тхыжы, кIэ шьыпкыуэ зэкIэ тшыжыгъэ. Металлопласти-кэ шьхьаныгъупчэхэр хэд-гъэуцагъэх, пчъэхэр зэблэт-хьугъэх, унэхэр гипсокартон псэолъапхэхэмкIэ зэпыты-тыгъэх.

Корр.: Ба шыухынкIэ кьэ-нагъэр? ЯтIонэрэмкIэ, еджэ-пIэжыр зызэтежыгъэпсы-хьажыкIэ тыдэ кьыкIыщт-ха ащ фэдиз унэхэм ащылэ-жыщтхэр?

Н. А.: Анахь Иофгъо шьхьаIэхэр дгъэцэкIэгъах-эхми, джыри кьэнагъэр макIэп. Сомэ миллион 20 фэдиз зыте-фэн ИофшIэнхэр джыри шыIэх. ЯтIонэрэмкIэ, еджэпIэжыым игъэкIэжынын зытыухыкIэ, ащ Иоф шызышIэштхэ организа-циехэр хьазырых. Мы лъэхьа-ным ахэр зэхэгуагъэхэу унэ пакIэ горэхэм ащэлажъэх.

КьызэрэтIогъахэу, унэр кьатитIоу зэтет. Апэрэм сбер-банкым иотделение, мировой судьяр, ЗАГС-р, архивыр, шхалIэр чIэтыщтых, ятIонэрэ этажым райгъэзетым иредак-ция, районым мэкъу-мэщымкIэ ыкIэ гъэсэнэгъэмкIэ игъэло-рышIапIэхэр, нэмыкIэхэри шыIэщтых.

Корр.: ЕджэпIэжыым игъэцэкIэжынын хэлэжыгъэ-рэм ащыцхэм ягугъу кьыт-фэшIыба.

Н. А.: Кьэзгъэжэнын инже-нер-механикэу ЛПХ-урэе Кимэклэ. Джащ фэдэх шоферэу Тэтэр Мусрадинэ, прорабэу Физулин Мусрадинэ, рабочхэу Тыгъужь Алик, Уарпэкъо Кьэп-ланэ, нэмыкIэхэри.

Ащ пыдзагъэу укыкIэуп-чIагъэш тигухэлхэми ягугъу кьэсшын. Кьыхьащт илгъэсым врачхэм апае фэтэриплIэу зэхэт унэ джыри тагъэшIынэу ары. ПсырыкIым шыIэ чылэ-ныкьом ипсыкыуапIэхэри зэб-лэтхьуштых. ЕджэпIэжыым игъэцэкIэжынын тыухышт. Бэ джащ фэдэу зигугъу кьэп-шынынэу шыIэр. Кризисым ти-мыгъэохьумэ, ИофшIэнхэм язэшIохын тыфэхьазыр.

Сурэтым итыр: **Нэмы-тIэкъо Адам.**

Теклоныгъэм и Мафэ зыфагъэхьазыры

Хэгъэгу зоошхом теклоныгъэр кьызышIадахыгъэр илгъэс 65-рэ зыщыхьушт мафэр тицIыфхэм ямэфэклI анахь инэу алыгъэ. Ащ изыфэгъэхьазырынкIэ Иоф-тхьабзэу зрахьэхэрэм тащи-гъэгъозагъ районым иветеран-хэм я Совет итхьаматэу Нэ-мытIэкъо Юрэ.

— Цыфыбэ дэдэ зыхэкIодэ-гъэ Хэгъэгу зоошхом зауыгъэр илгъэс 65-рэ зэрэхьурэм изыфэ-гъэхьазырын тызыфежыагъэр бэшлагъэ, — кьытфелуатэ лы-тэныгъэ ин зыфэтшырэ тинэ-ЮсэшIоу НэмытIэкъо Юрэ. — Ветеранхэм яреспубликэ Совет ащ фэгъэхьыгъэ семинарэу зэх-ицгъэгъагъэм Теклоныгъэм и Мафэ ипэгъокIэу зэшIохыгъэн фаехэр щитхьухьагъэхэу ахэм ягъэцэкIэн тыпыл. Тирайон Совет ащ фэгъэхьыгъэ план игъэкIотыгъэу шызэхэдгъэу-цагъэм тырыгъуазэзэ, ти-ЮфшIэнхэр зэхэтэщэх. А пла-ным кьызэрэдилгытэрэм тетэу тирайон администрации ипашэу Хьут Теуцожь зэхэцэкIо коми-тетым хэтыщтхэр кьыхыхыгъэх.

Ащ пыдзагъэу ветеранхэм япа-щэ кьызэриIорэмкIэ, анахьэу анаIэ зытетыр заом хэлэжыа-гъэхэм ащыц нэбгырэ 22-у рай-оным псаоу кьинэжыгъэхэу зыныбжыкIэ илгъэс 80-м кье-хьугъэхэм ренэу анаIэ атыра-гъэтыныр, яфэныкыуагъэхэр гъэцэкIэгъэнхэмкIэ IэпыIэгъу афэхьугъэныр ары. Ахэм ащыц-хэр бэрэ мэсымаджэх, яшы-кIагъэхэр игъом языгъэгъотын зимыIэхэри ахэтых. Ежъ Нэ-мытIэкъо Юрэ ветеран Советым хэтхэр игъусэхэу сымаджэхэм аджэ макIох, ящыкIэгъэшт гъо-мылэпхэ зэмылIэужыгъохэр алэклагъахьэх.

— Мы илгъэсым заомрэ Иоф-шIэнымрэ яветеранхэу кьутырэу Краснэм шыпсэурэ Павел Колес-никовыр ыкIэ кьуаджэу Гьоб-кыуае щыц Бэрэтэрэ Аскэр сымэджэщым чIэлгъэхэу тирайон ипэшэ Хьут Теуцожьрэ сэры-рэ талыкIогъагъ, — игушыIэ

льгэжкыуатэ НэмытIэкъо Юрэ. — Мыщ фэдэ ыкIэ фэшхьаф Иофыгъохэм язэшIохынкIэ рай-оным ипашэ ишIуагъэ лъэшэу кьытэкIы, тызыфаеу тызэ-реуалIэрэр зэкIэ кьытфе-гъэцакIэ.

БэмышIэу республикэ гуп-чэм икIышт агитбригадэр рай-оным Iокшт. «Правда о Вели-кой Отечественной войне» зыфиорэ темэмкIэ агитбрига-дэм хэтхэр цыфхэм адэ-гушыIэштых. Анахьэу ахэм кьалотэщтыр тикъэралыгъо теклоныгъэм икьыдэхын илахьэу хишIыхьагъэр зы-гъэцIыкIуным пылхэм алорэр зэрэщIыр ары.

— Альбом ин дахэхэу заом хэлэжыагъэхэм, ахэм яунагъо-хэм ащыцхэм атырдгъэхыгъэ сурэтхэр зыдэтхэр тиIэх, заом ехьылIэгъэ тхылъ ыкIэ сурэт выставкэхэри районым шызэ-хэтэщэх, — кьелуатэ ветеран-хэм япашэ.

— Теклоныгъэм и Мафэ хагъэунэфыкIы кьэс районым мэфэклI зэхэхьэ шызэхэщыбэ-ба?

— ГъэрэкIо район адми-нистрацием заом хэлэжыагъэ-хэр щаугъоихи, Хьут Теуцожь афэгущIуагъ, сомэ мини 10 зы-рырэ сомэ 700 зытефэгъэ гъо-мылэпхэ зэфэшхьафхэр зэ-рылхэхэ Iальмэкъэхэмрэ афа-гъэщыгъошагъэх. Зэхэхьэм кьэ-мыкIошгъуэхэм районым ипа-щэ сырыгъусэу ядэжъ тыкIозэ шIухьафтынхэр яттыгъэх. Тызфэклорэ мэфэклI иным фэшI тиветеранхэм афэтшIэщтыр ащ нахь мыбэштмэ, нахь мэ-кIэштгэп. Мары заом хэтыгъэ нэбгыриплIымэ апае документ-хэр тэгъэхьазырых Урысыем и Президент заом зэкIэ хэлэ-жыагъэхэм унэхэр кьаратынхэу зэриIуагъэм тырыгъуазэзэ.

Бэ джащ фэдэ ИофшIэбзэ зэфэшхьафхэу мэфэклIым пэгъокIыхэзэ район ветеран Советым зэшIуихыхэрэр.

Къэхьурэ пчъагъэм хэхьо

ЗАГС-м иотделэу районым итым специалист шьхьаIэу Кушгъу Эммэ кьытиIуагъэм тигъэгущIуагъ. Тапэрэ илгъэ-хэм районым кьыщыхьурэм фэдитIу шыIэштыгъэмэ, мы аужырэ илгъэсэм Иофыр ащ тетыхьэп. Джы а пчъагъэхэр хьазырэу зэфэдиз мэхьух ыкIэ къэхьухэрэр нахьыбэ хьухэу кьыхэкIы.

— Сабыеу къэхьурэ пчъа-гъэм хэпшыкIэу кьыхэхьо, — еIо Эммэ. — Мы илгъэ-сым пыкыгъэ уахьтэм сабыи 175-рэ районым кьыхьухьагъ, ар гъэрэкIорэ пчъагъэм на-хьыб. ТапэкIэ фэмьдэу джы я 3 — 4-рэ сабыйхэр мыма-кIэу кьафэхьух. Я 10-рэ са-быи кьызфэхьугъэ унагъуи тиI. ТапэкIэ зы сабыи кьыза-фэхьукIэ рагъэкъуштыгъ.

ЗАГС-м Иофыгъо зэфэшхьафхэр зэшIуахы ашIонгъоу кьекIуалIэрэр макIэп. Ахэм зэкIэми анахь гушIуагъоу мыщ шальгытэрэр сабыеу къэхьугъагъэр щатхыныр, ащ иапэрэ до-кумент шыфыратхыкIыныр ары.

Сурэтым итыр: **Кушгъу Эммэ.**

ЗэшилI

Машалахь! Шьуяплъ зэфэ-дэ кьабзэхэу зэготхэ сабыиш-ми, ятэрэ янэрэ азыфагу дэтэу ахэм кьашхьащытми. Уахьо-псэнуэ сабыи дахэхэ зэшилIыр.

Пэнэжыкыуае щыпсэурэ Цундышк Юныс иунагъо 2008-рэ илгъэсым ищылэ мазэ и 3-м шьэуищ кьыщыхьугъ. Ахэм Адам, Амир, Анзор афау-сыгъ. Ахэм анахьыжэу илгъэ-сищым итэу етIани кIалэ яI ЮрэкIэ еджэхэу. Илгъэсичым кьыкIоцI кIэлиплI унагъом кьыхьухьагъ, ар гушIогъошху.

Сурэтым итыр: **ятэрэ янэ-рэ зэшилIым ахэсых.**

Теуцожь районым инепэрэ щылак

Псауныгэм икьэухъумэн фэлажъэх

Район гунчэу Пэнэжыкыуае сымэдэжэщ дэгъу зыцагъэпсыгъэр бэшагъэп. Къэлауагъэм хъуцтыр ащ ыпэ-кли, ильэс 80 фэдизкэ узэкэбэжыкыуае арагъэшыгъагъэу ащ сымэдэжэщ зэрэдэтыгъэр ары. Ау ар зэстым зыдэ-щытыгъэ чыпнэ дэдэм мыдрэ ыпшэ-кэ зигуыгу къэтишыгъэ сымэдэжэщ шлагъэр цагъэуцугъ. Ар зыпшэ ифа-гъэу, зымылкъуагъэ языгъэшыгъэу сымэдэжэщ егъэпсыгъэ мрамор плит-тэм тетхагъэр тинпрезидентыгъэу Шэуэман Хъазрэт.

Сымэдэжэщ зэтэгъэпсыгъагъэм Иоф ышлэнэу зыргъэжыгъэ бэшагъэп — ильэсищым къэхъуэгъэ къодый. Ар къызыгъэуах нэуэси шыклагъэу илэхэр дэгъэзыжыгъэжыгъэнхэмкэ, палатэхэр нахь тегъэпсыгъагъэ шыжыгъэжы-хэмкэ районым ипашчэу хадзыгъэ Хъут Теуцожь зышлухыгъэу маклэ. Ахэм сомэ миллион зыхыбл фэдиз атырагъэклодэжыгъагъэ.

Непэ сымэдэжэщым ищытхъу нэ-мыкл аорэн. Анэрэ мафэу район гун-чэр Пэнэжыкыуае къызахыжыгъэм къышыуагъэу районым иврач шыгъагъэу цытыр Адыгэ Республикэм псауныгэм икьэухъумэнкэ изаслу-женнэ Иофышлэу Шэртэнэ Нэфсэт. Бэмышлэу ар гуыцылэгу къысфэдэгъ-хъугъ, ялофшлэхэр зэрэзхагъэхэрэм нэуасэ зыфэтшыгъэ.

— Псэумкнэ Изэпнэ учреждениеу районым итыр 22-рэ, — ело Шэртэн Нэф-сэт. — Пэнэжыкыуае дэт район сымэ-

джэщым нэмыклэу Джэджэхаблэ чы-плэ сымэдэжэщ шы. Гъобэкыуаерэ Лъэ-устэнхыаблэрэ врачэбнэ амбулаториэхэр адэтых. Адырэ чылагъэхэм Изэпнэ пункт-хэр (ФАП-хэр) ашылэх. Ахэм нэбгырэ 252-рэ ащэлажэ. Врачхэмкэ тиоф дэу сфэлоштэп. Тимылэхэр онкологием ыкли кышшо узхэм апае врачхэр арых. Педи-атрхэри икьухэрэп.

Поликлиникэм терапевтым, невроло-гым, стоматологым, гинекологым, оку-листым, педиатрым, хирургым, ЛОР-вра-чым, нэмыклэхэм якабинетхэм Иоф шашлэ. УЗИ-м, ЭКГ-м, рентгенкабинетхэми, ла-бораториemi Иоф ашлэ. Оборудование зэфэшхыафхэмкэ зэтэгъэпсыгъагъэ.

Корр.: УЗИ-м ренэу Иоф ышлэрэба? Чылагъэхэм кырагъэккыхэрэм ащыц-хэм къызэккылохэм пчэрэ егъэтыгъэу, хъаулыгъэхэрэ алоу зэхэтхыгъэ.

Ш.Н.: Ахэр врачиты мэхъух. Зым зигъэпсыфынэу лукыгъагъэти, графикыр тлэку локыуагъэ хъугъагъэ. Джы а вра-чыми Иофшлэныр ригъэжыгъэти, зэккэри зыпкъ иуцожыгъэ.

Корр.: Пэнэжыкыуае сымэдэжэщыр нэбгырэ тхъапшыгъэ ащэпэжэжэ тегъэпсыгъагъэ?

Ш.Н.: Мы сымэдэжэщым хэтых тера-певтичэскэ ыкли неврологическэ отделе-ниэхэр. Ахэр джырэ нэс сымэдэжэ 50-мэ уащэлэзэным тегъэпсыгъагъэу шытыгъ. Джы 60 тшыгъэ. Зыккэпшыгъэр Джэ-джэжэблэ сымэдэжэщыр зэрэзэфэтшы-гъэм пай. Зыкызэфэтшыгъэми зи шыф хэлэп. Унэри, ипалатэхэри дэгъухэми, плэкlor 25-рэ зычлэт сымэдэжэщым члэ-лырэр нэбгыри 7 — 8 нылэп. Ятлонэ-рэмкэ, сымаджэхэм зыгъет рызбэгъэшлэн плэккынэу оборудование члэтэп. Ауми мафэрэ члэлынхэ, шлэзэнхэ алэккынэу палатэхэр къэдгъэнагъэх.

Корр.: Адэ Пэнэжыкыуае сымэдэжэ-щым укычлэгъэжыгъэным фэшл бэрэ чэ-зыуу ухэтнэ фаеу зэралорэр шыпкъа?

Ш.Н.: Ащ фэдэ кын Иоф шылэп. Сымэдэжэ хылыгъэу къащэхэрэм апае типчэ-лукыгъэ зэпыт. Гъэмэфэ лъэхъаными чэзыу шылэп. Непэ фэдэ бжыкхэ-кымэфэ ма-зэхэу сымаджэхэр зыщыбэхэм мэфэ зытлэ горэм уежэнэу кыхэккы.

Корр.: Изэгъу уцхэмкэ шыуиофхэр сымэдэу ищытхэ?

Ш.Н.: Тыдэккы зэрэщыгъэу тэри зэккэ

Изэгъу уцэу сымаджэхэм ящыклагъэр алэккэдгъэхъашгъэрэп. Ауми къэслон уцэу ящыклагъэм ипроцент 60 — 70-р зырд-гъэгъотырэр.

Корр.: Сымаджэхэм апае шхын зэ-фэшхыафхэр сымэдэжэщым дэгъоу цагъэжыгъагъэу зэхэтхыгъэ тигуагъэ.

Ш.Н.: Ар шыпкъэ. Тэри лъэшэу ащ тыналэ тет. Тэщ нахь дэгъоу мы лэгъо-блэгъум зыми шыпшэрэхъэхэрэп. Зишлуагъэ къагорэр пшэрэхъэкло дэгъу-хэр зэрэтилэхэр ары. Хъалилэ Аминэтрэ Хъут Марзыетрэ Иофым егугъух, пшэ-рыхъэкло лэлэсэхэшь, шхъагло, укытэ-ялэшь, тызэрашыгъыгъэрэ къагъэшып-кэжыкы, сымаджэхэри агъэразэх. Тэрыклэ ар зымыуасэ шылэп.

Корр.: Сымэдэжэщыр тучанхэр зэ-рытыгъэ къоджэ гунчэм пэчыжэ. Ащ нэс зыгорэхэр къащэфынэу сымаджэ-хэр клошгъунхэп. Ау щытыми, непэ къызынэсыгъэм мы сымэдэжэщ цагъу-м тучан цыккы горэ зэрэдэмытыр тэрэ-зэп.

Ш.Н.: Зыфалорэр тэрэз. Ар сымэ-джэхэм ящыккыгъэ шыпкъэу шыт. Ащ фэшл унэ тучанри ашыгъах, бэрэ пэ-мылгъэу Иофшлэныр ригъэжыгъэп.

Корр.: Бэрэ зэхэтхы, гъэзетми къытфэтхэх «Ильэзгъу псынклэм» чы-лагъэхэм адэхэр къафтыоохэу, мид-рэхэм яавтомашинэ чылэм псынклэу загъаглоккэ урамхэм ацлэхэр, унэхэм яномерхэр зэрэтемытхыгъэ кыхэккэу зыфэклагъэр ерагъэу къагъотэу е ялоф къамагъэцккыуагъэу къагъэзэжыгъэ.

Ш.Н.: Ар гумэккыгъошхоу тилэхэм ашыгъ. Къоджэдэхэр гузэжыгъэу хэ-фагъэм пае «Ильэзгъу псынклэм» къы-зыгъэохэккэ, псынклэу автомашинэр агъа-кло. Ары шхъае цыфхэу къуаджэм фэмынэуасэхэм урамым ыцлэ, унэм ино-мер темытхыгъэмэ сидзуртэу къагъо-тыщта? Хэта нычэпэ узэупчыщтыр? Уинасыпымэ зыгорэм улуклэн. Е а къы-теуагъэхэр автомашинэм къыпэгъо-кыкхэрэп. Джауштэу гъошгъагъэхэм фэдэу къагъыхъэзэ езэщыгъэшь, уахътэр хъау-лыеу агъэклодыгъэу, пшгыгъэхэу къа-гъэзэжыгъэу кыхэккы.

Корр.: Сыда шлагъэм хъуцтыр? Сыд къуаджэха мы къэплагъэр зыфэ-гъэжыгъэхэр?

Ш.Н.: Шлэгъэн фаер гъэнэфагъэба —

къоджэ урамхэм ацлэхэр, унэхэм яно-мерхэр атетхэгъэнхэ фае. Ахэр шылэхэ зыхъуккэ, тэ схемэ ядгъэшыныгъэ тызэккылэштхэ унэхэр псынклэу къэд-гъотэу хъушт. Мы къэслагъэхэр ана-хъэу зыфэгъэхыгъэхэр Очэпшыерэ Пчыхъалыкыуаерэ. Арыш, а чыплэ ко-ихэм япашчэу Кушъу Аслъанрэ Дыхъу Адамэрэ тащэгугъы мы шыклагъэхэр псынклэу дагъэзыжыгъэхэу. Нэшъу-къоэ къоджэжыгъэхэми ащккэ Иофхэр шы-дэгъухэп.

Джыри тызыгъэгумэккырэ зы Ио-фыгъу. Тисымэдэжэщ зэтэгъэпсыгъагъэ-ми, къызэрэслогъахэу, отделенииты нахь илэп. Тилэхэп хирургие, клэлэцыккыгъэр къызыгъэхъуэр отделениэхэр, реанима-циер. Мы Иофым лъэшэу егъэгумэккы район администрацием ипашчэу Хъут Теуцожь. Проектри аригъэшыгъах. Джы къэнагъэр къыпашыгъащт унэм теклодэшт ахъшэр къэзытлупшыщтыр ары. Тызшыгъыгъэр Урысые Федера-цием и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Хъаджэбыекыо Руслъан.

Корр.: Узипэщ коллективыр цыккылоп. Цыф дэгъуби зэрэщылажэ-рэм ицэч хэлэп. Хэтха анахь къахэб-гъэжыгъэхэм пшлэгъэхэр?

Ш.Н.: Врач дэгъубэ тил. Анахь зыгъэ-разэхэу, цыфхэр зыпыщагъэхэр арых врач дэгъуккэ пштыгъэнэу шытхэр. Нэ-хэе Зурыет ныбжыккэ нахь мышлэми, пшгъэжыгъэем сымаджэхэм цыхъэрэ лыгъэныгъэрэ фашы. Ежыри афэдэгъу. Наталия Крейдар опытышхо зилэ врач, неврологие отделением ипаш, чэщи мафи илэп, сымаджэхэм ахэт, егъэра-зэх. Хъабэхэу Муслымэтрэ Псэунэкыо Аминэтрэ Адыгэ Республикэм псау-ныгъэр къуэхъумэгъэнымкэ изаслу-женнэ Иофышлэ. Цыфышлэх, сымэ-джэхэм афэдэгъух, ящытхэу нэмыкл пфэлонэп.

Ащ пыздагъэу укыккэмыуцлэзэ къэслон «Адыгэ макъэм» иккэгъэтхэн нахь дэгъоу мыгъэ тызэрэпылтыр. Ар тэ, адыгэхэмкэ, тигъэзэтыш, адыгэ унагъо пэпчэ ихъанэу шыт. Тэ тшхъэ уасэ фэтымышлыжымэ, тиныдэлъфыбзэ тымыгъэлапэмэ, къытфэсакыни, уасэ къытфэзышыны, тызгъэлапэни шылэп. Сурэтным итыр: Шэртэнэ Нэфсэт.

Еджанлэм илофшлагъэхэр дэгъух

Нэчэрэзые гурыт еджанлэм сыд фэдэрэ Иофыгъэхэмкэ ищытхэу зэралорэм тыщыгъуазэми, анахь еджанлэ тэрэзэу тыздыаглохэм хъуцтымкэ районым иадминистрацие ипашчэ игуадзэу Джарымэккыо Юрэ тызэупчылм иджэуап кккылыгъэ: «Нэчэрэзые еджанлэр инэп, зыфаслорэр кккэладжаклоу же-дгъэхэрэр зэрэмалэр ары. Ау илофшлагъэхэмкэ анахь еджанлэшхэм янэккыкыуу елэккы, нэрытныгъэр еубыты. Укломи уккэгъэжыгъэнэп, къыпфалотэн икьун ял».

Еджанлэм идиректорэу Бэгъ Марыет дэсыгъэпты, тызы-луклагъэр, гушыгъэу къызфэд-гъэхъуэр ащ игуадзэу, Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкэ изаслуженнэ Иофышлэу, опы-тышхо зилэ клэлэгъаджэу Хъут Гошсым. Ащ къызэрэтфи-лотагъэмкэ, зэккэпкыи клэлэ-джаклохэр зэрэхъуэрэр 98-рэ. Ахэр чылэгъо цыккыуищ къарэ-кых. Колосккэ заджэхэрэ къу-тырэу унэгъо 60 нахь зыдэмы-сым кыккырэр нэбгыриплл. Пшыккыуищаблэ зэрэхъуэрэр унэгъо 84-рэ, клэлэеджэккэ 40 фэдиз къагъагло. Адэрхэр зэккэ Нэчэрэзые щыщых.

— Мыгъэ гурыт еджанлэр нэбгырэ 12-м къаухыгъ, — ти-упчлэхэм яджэуапхэр къариты-жыгъэ, ело Гошсымэ. — Мы-хэр анахь шлу слэгъухэу шы-тылгъэх. Сыда плэмэ сызэрэзаву-чым нэмыклэу ахэм ятфэнэ-рэ классым шегъэжыгъэу сы-ряпашчэу сыщытыгъэ члэстлэ-пшыгъэхэшь ары. А нэбгырэ 12-мэ ащыцэу 5-мэ еджанлэр дышхэ медальккэ къаухыгъ. Етлани ситгушлогъошхор ахэм

шлэныгъэ куухэр зырдэгъэгъо-тыгъэхэр къагъэшыпкъэжыгъэзэ апшэрэ еджанлэхэм ачлэхъанхэ зэралэккыгъэр ары. Бэгъ Асыет Кубанскэ къэралыгъо политех-университетым, Шэуджэн Фати-мэрэ Тхэркыохо Сайдэрэ Ку-банскэ къэралыгъо агроунивер-ситетым, Шэуджэн Заремэрэ Пшыпый Адамэрэ ККЪУ-м яс-тудентых. Ахэм язакъоп, адрэ-хэми плы-тфыккэ тиеджанлэ къа-ухыгъ, шлэныгъэ дэгъухэр ялэхэу шылэныгъэм игъоушхо тэхъа-гъэх. Ащ фэшыгъат Бэжкэккыо Бислъан Кубанскэ политехуни-верситетым, Гъомлэщк Албек-рэ Бэжкэккыо Азмэтрэ МВД-м и

Краснодарскэ университет аще-джэнхэу зэралэкхъагъэхэр.

Корр.: Шыуеджанлэ ищыт-хэу алоу бэрэ зэхэтхы. Мыщ фэдэ Иофшлэгъэ дэгъухэр шыу-лэхэм сыда иккэуагъэр?

Хъ.Г.: Ар зилэшлагъэр тиккэ-лэгъэджэ коллективэу нэбгырэ 21-рэ хъуэрэр ары. Ахэм зэккэми (зы нэбгырэ нэмыкл) апшэрэ гъэсэныгъэ ял. Нэбгырипллэр апшэрэ категориэ зилэ клэлэ-гъаджэх. Ильэситлуккэ узэккэ-бжымэ тиеджанлэ цыккыуу сомэ миллион кыхыгъагъэ. Тэщ фэдэ еджанлэ цыккыуу миллион кы-лэжыныр псынклэагъэ. Ау зишлуагъэ къэклауагъэр клэлэ-гъаджэхэри, клэлэеджаклохэри, гъэккэбзэным, нэмыкл Иофшлэ-хэм апылхэри, тидиректорэу Бэгъ Марыет апэ зэрэтыгъэ, зыч-зыпчэгъоу зэкъоуцохи, сомэ миллионныр кыдэхыгъэным фэшл хэти ыльэккэ къызэрымгъэ-нагъэр, шхъаджэ тефэрэр зри-шлагъэр ары.

Корр.: Клэлэгъэджэ анахь дэгъухэу нэбгырэ зытлущ ацлэ къытфэлоба.

Хъ.Г.: Ащ иджэуап къеты-жыгъуагъэ. Сыда плэмэ зи дэи тилэпыш ары. Хъатх Риммэ Адыгэ Республикэм гъэсэны-гъэмкэ изаслуженнэ Иофышлэ. Пхъэчыщэ Симэ тарихымкэ регадджэх, хъупхъэ дэд. Тури зэнэккыкыуахэм ахэлажэжы, сомэ минишгъэ зырыз къалэжыгъэ. Пшыпый Аминэти, Клэрэщэ Све-ти, Бэгъ Нурыети опытышхо зилэ клэлэгъаджэх. Тиеджанлэ иди-ректорэу Бэгъ Марыети игугъу къэсымышлын слэккыштытэп. Ар тичылэ пшгъэжыгъэ, тэ едгъэ-джагъэмэ ащыш. Зэрэныбжыкы-клэм емылгытыгъэу Иофшлэкло-шху. Хэтккы нафэ пашэм бэ зэ-релытыгъэр. Арыш, тиеджанлэ ищытхэу зэралорэр Марыет шлуккэ фэплэгъуэнэу зэрэщыгъэр зэккэми ашлэ.

Корр.: Нэбгырэ тхъапша мыгъэ апэрэ классым къэклау-гъэр? А пчыагъэм хахъуа, хэккэ? Шыуиккэладжаклохэм дэгъоу еджэхэрэр, дышхэ бгъэхалхъэ-хэр къэзыжыны зыльэккыштыгъэр ахэтэу шыогугъа?

Хъ.Г.: Мыгъэ апэрэ классым къычлэхъагъэ клэлэцыккыуу 13. Гъэрэкло ар зыфэдыгъэр нэб-гырий. Кыхъащт ильэсыми кы-хэхъонэу тэлтытэ. Ильэсыккэ еджэгъум пыккыгъэ мээзэ зытлущы 4 — 5-ккэ еджэхэу тилэхэр нэбгырэ 25-рэ. Дышхэ медальккэ къэзыжыгъэу тызы-щыгъыгъэхэу япшлэнэрэ классым нэбгыриты ис.

Корр.: О сыдигъуа Иофшлэ-ныр зегъэжыгъэр? Сыд фэдэ предмета зэрэбгъаджэхэрэр?

Хъ.Г.: 1970-рэ ильэсым Адыгэ клэлэгъэджэ учили-щыр, ащ южэ АКЪУ-р къэсыу-хыгъэх. Ренэу Иоф зыщы-сшлэрэр сичылэ гунсэу Нэчэ-рэзые дэт гурыт еджанлэр ары. Ильэс 40-у Иоф зысшлэрэм шыцэу 30-м еджанлэм идирек-тор егъэджэн-пшуныгъэмкэ сыригуадзэзэ къэсэхы. Дирек-торэу Иоф зыдэсшлагъэхэри шыгъушхэхэрэп — Пэнэшыу Валид, Клыккэ Хыс, Хъут Рэ-шыл, Джамырзэ Хыс, Бэгъ Екьутккэ, Бэгъ Марыет. Уры-сыбзэккы адыгабзэккы езгъэ-джагъэх. Непэ этнокультурэр ясэгъэхы. Лъэпкъым ихабзэ-хэр, шылэныгъэ гъоуоу кы-клугъэр программэ гъэнэфа-гъэм тетэу ныбжыккэхэм ясэгъашлэ.

Сурэтхэм арытхэр: Хъут Гошсым, еджанлэм итеплэ.

Теуцожь районым инепэрэ шылак

Хэхьоныгъэхэр нэрылъэгъух

Теуцожь районым инепэрэ шылак фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр къэдгъэхъазырынхэу зетэхъухэм апэу гушыгъэу кыызфэдгъэхъугъэр район администрацием ипашэу Хьут Теуцожь. Мы лэнатэм ар зылуыр илээсищым къехъугъ. А уахътэм кыкылоц районым исыд фэдэрэ лэныкыокли хэхьоныгъэшлэху ышыгъэхэр зэкэм янэрылъэгъух. Анахь хэхьоныгъэшхо зычишлыгъэр чыгулэжыныр ары. Ащ фэшыхат илээсищыклэ узэклэбжымэ фышхъэ лэжыгъэхэм, натрыфым, тыгъэгъазэм, нэмыкхэм якъэхъыжынклэ районым идэй еху республикэм шамылоштыгъэмэ, джы ар пэрытхэм ахалытэ зэрэхъугъэр. Джары тэри Хьут Теуцожь зэдэгущыгъэу дытилагъэр чыгулэжынымклэ кыызкледгъэжыгъэр.

— Тэ мылкъу къэклопэ шхъагъэу тилэр чыгуыр ары, — кырегъажэ ащ икхъэ-тэнхэр. — Джары ащ икультуры зыкыгъэгъэтыгъэным, зыжыкылопэ гектари къэмынэу гъэфедэгъэ зэрэхъуштым, илээсищыклэ узэклэбжымэ цыраулэ хъужыгъэгъэ тигубгъохэр гъэбжыуэ шыжыгъэнхэм гъэрегъи, кыуачи, амали тилэр зэклэ афэдгъэфорышлэу тыз-кыжыгъэгъэр. Тфызшолкыгъэу, йофшлэгъэ дэгъоу зигугъу къэпшыныу тилэри маклэп.

Къэслагъэр къэзгъэшпы-къэжыкхэр шысэ зырызхэри къэсхыных. Гъэрэкло фышхъэ лэжыгъэ гектар 8800-у тилагъэр агъэшлагъоу дгъэбэгъогъагъэ. Коным гектар телытэу центнер 45,5-рэ къэдгъэтыгъагъэ. Ащклэ республикэм ирайон пэрытхэм ауж зыкыдгъэ-нагъэп. Лэжыгъэ дгъэбэгъогъагъэр натрыфыр ары. Мы аужырэ илээс 20-ми районым шамылэжыштыгъэ натрыф тонн минутлэу фэдиз хызмэт-шлагъэхэм яхъамэхэм къатгъэжыгъагъэ. Джэджэхъаблэ дэт фирмэу Кушъу Рэмэзанэ зипашэм изакъоу тонн 534-рэ кыкыжыжыгъагъэ, гектар телытэу центнер 54-рэ кыкыражыжыгъагъэ. Уджыхъу Юрэ зипэщэ ООО-у «Шансымы» тонн 300 ыугъойжыгъагъэ. Джащ фэдиз лэжыгъэр бэдзэр уасэм бэклэ нахь пыутэу къоджэдэхэм арашгъагъэ. Ащ ишлагъэклэ, ахэр чэт-тхъачэт Гусхэм алыхъухэу Шытхалэ ыкли Рязанскэм ябэдзэрхэм зэра-рытыгъэхэм гъунэ фэхъугъэ. Тыгъэгъазуи гектар телытэу центнер 16-м шлоклэу къахыжыжыгъагъэ.

Мыгъи тилофхэр дэигъэхэп. Фышхъэ лэжыгъэ гектар 9293-рэ тилагъэ. Ащ изы гектар центнер 38-рэ кытхыжыгъэ. Фирмэу «Синдика-Агром» илофшлагъэхэр бэклэ ащ шлокых. Мыш гектар телытэу хъэм центнер 54,4-рэ, коным центнер 45,2-рэ кышчырахыжыгъэ. ООО-у «Шансымы» гектарым лэжыгъэу кышчырахыгъэр центнер 54,4-м шынагъэсыгъэ. Ахэм нафэ къашлы районымклэ тилофшлагъэхэр гъунапкъэхэу зэрэшымытхэр, хэхьоныгъагъэхэр шыгъэнхэмклэ амалышлэхэр зэрэти-лэхэр.

Корр.: Зигугъу къэпшыгъэр хъэмрэ конымрэ. Адэ гъэтхэ лэжыгъэхэмклэ шъуилофшлагъэхэр сыд фэдэхэ?

Хьут Т.: Ахэмкли тилофшлагъэхэр ыпэрэ илээсым нахь дэгъух. Гъэрэкло тыгъэгъазу тилагъэр гектар 4400-мэ, ащ лэжыгъэу кытхыжыгъэр тонн 5700-мэ, мыгъэ тигъэхъагъэхэр нэмыкых. Тыгъэгъэз гектар мини 6 тшлэгъагъэ. Тыугъойжы хъамэхэм къадгъэоллэжыгъэр тонн 8585-рэ. Ыпшыгъэ зигугъу къэтшыгъэ пчыагъэхэм ахэр ябгъапшэхэмэ, илээс къэс тапэ зэредгъэхъурэр, гъунэпкъа-клэхэр зэрэпшгъэхэр, къэклошт уахътэми арэушгъэу тызэрэпс-штыр къэшлэгъауап.

Мы йофымклэ анахь гъэхъэгъэшлэхэр зилэхэми ягугъу къэсшыны. Фирмэу «Киево-Жураки» (ипашэр Бетугъэн Мурадин) тыгъэгъэз гектар пэпчэ центнер 15 кырихыжыгъэ. Тифермерхэм изакъоу тыгъэгъэз тонн мини 5 къахыжыгъэ. Ар гъэрэкло районым зэрэпсау йофшлагъэу илагъэм фэдиз хъазыр. Фермерхэм тыгъэгъэз гектар пэпчэ центнер 17 кырахыгъэ. Зигугъу къэсшыгъэ йофшлагъэхэм ялахышлэу хэлъ гъобэкъо фермерхэу Уджыхъу Мухьдинэ, Шхъэлэхъо Мэдинэ, Уджыхъу Кимэ.

Натрыфымкли тилофшлагъэхэм ягугъу къэсшыны. А лэжыгъэр гектар 1642-мэ мыгъэ къашыдгъэкыгъэ. «Дунаир зэдунаим» зыфалорэ Совет хэбзэ лэжыкхэм районым шашлэштыгъэр ащ нахь багъэп. Етлани сыдэушгъэу мыгъэ ар дгъэбэгъуагъэ. Хъасэхэм ядэхъагъэ зыфэдагъэр гъогурь-кдохэм янэрылъэгъугъэ. Агъэ-шлагъоштыгъэ, къэуцухэти хъасэм хэтхэу сурэтхэр зытыра-рагъэхыштыгъэ. Пстэумкли натрыф тонн 6570-рэ тыугъойжыгъэ. Ар гъэрэкло йофшлагъэу тилагъэм тонн 4670-клэ нахыб. Гектар пэпчэ натрыфым кытхыжыгъэри центнери 5-клэ нахыб.

Корр.: Йофшлэгъэ шлагъох зигугъу кытфэпшыгъэхэр. Джы бжыхъасэхэм яхэлхъан-клэ шъуипланхэр зэрэжыгъэгъэ-клагъэхэмрэ къэрсэбаным икхъэтынклэ шъушлэхэрэмрэ ташыгъэгъуаз.

Хьут Т.: Бжыхъасэ гектар

10405-рэ хэтлхъанэу планхэм кыдалыгъэтыгъэмэ, тпхыгъэр гектар 10685-рэ. Коным изакъоу гектар 8670-рэ мэхъу. Адрэхэр хъэ, рапс, нэмыкых. А пчыагъэхэр тапэрэ илээсым йофшлагъэу тилагъэхэм анахыбэх. Къыхъэгъэхъожыгъэн фаер кыхъашт илээсым игъэбжыу лэпсэшлэу фэтшыгъэ, кычествэм тыналэ зэрэтедгъэ-тыгъэр, йофыгъо пстэумкли агротехникэ пэрытыр агъэца-клэзэ, чылэпхъэ дэгъухэм минеральнэ чыгыгъэшлэхэр ады-хатакхъохъэз, бжыхъасэхэр зэ-рапхыгъэхэр ары. Къэрсэба-ным икхъэтынклэ планхэу тилэхэр дгъэцэклэштых.

Корр.: Чыгулэжыным шъуишпыкхэу шъуэзрэпы-лыр къагъэлгъагъо агрономым фэдэу ащ укызырэтэгущыла-гъэм, гуахъо хэбгъуатэзэ зэклэмэ ягугъу кызырэпшы-гъэм. Джы нэмык йофыгъохэм зафэдгъэзэн. Сыд фэдэ хэхъо-ныгъэха аужырэ илээсищым гъэсэныгъэмклэ, псауныгъэм-клэ, кулыгъэрэмклэ, нэмыкхэмклэ шъушыгъэхэу кытэпштыгъэр?

Хьут Т.: Ахэмкли гъэхъэгъэшлэхэр тилэх. Къэзгъэжыгъэн гъэсэныгъэмклэ. Тирайон еджэ-плэ 17 ит, 11-р гурыт еджаплэх. Зэклэри зэтэгъэпсыхъагъэх, газыр ящлэгъэ, фэбаплэх, къаб-зэх, ящыкыгъэ оборудованиер ачлэт. Нахыбэмэ пшэрыхъа-плэхэр ялэх. Адрэхэм буфетхэр ачлэтхэу ашагъашхыштыгъэх. Ари джы дэтэгъэзыжы. Мы илээсыклэ еджэгъэр зедгъэ-жыжыгъэм кышчыублагъэу пшэрыхъаплэхэр зычлэтхэ еджаплэхэм къащагъэхъазы-рэ шхынхэр шхяплэхэр зы-мылэхэм афашэх. Ащ фэшлэ Пэнэжыкыкыо ыкли Очэпшые еджаплэхэм гъомылапхэр зэрэрашгъэшт автомашинэ цы-кыхэр ятпхыгъэх, термосхэр, нэпэмык хъакъу-шыкыо ящы-клагъэхэр афэтцэфыгъэх. Ари зы хэхъоныгъэ.

Ятлонэрэми игугъу къэ-сшыны. Клэлэцыкы садикэу тилэхэр зэтэгъэпсыхъагъэхэми, икхъуштыгъэхэп. Ащ фэшлэ са-

дикхэр зыдэмытхэу къоджэшхо-хэм яеджаплэхэм ахэр къа-щызлэуштыгъэх. Сыда плэмэ зы садик пшыным сомэ мил-лион 250-м еху тефэшт. Ащ фэдиз мылкъу дгъотыштгэп. Мыдыклэ еджаплэхэм клэлэ-джаклоу ачлэсыр зэрэмаклэм кыхыкыгъэу унэхэр мэхъаулых.

Апэу кызыщедгъэжыгъэр Гъобэкъо еджаплэр ары. Ащ изы къуапэ агъэхъаулыеу шылэгъэ унэхэр клэлэцыкыгъэхэр ашалагыным тегъэпсыхъа-гъэу ашыжыгъэх. Ар аухы-жыным фэшлэ сомэ миллион-рэ минишхэрэ тыщыкыгъэ, ти Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ кытфитлупшыгъэ. Клэлэцыкы 60 зыщытгыгъышт садикыр илээсыклэм ехулэу атлупшышт. Кыхъашт илээ-сым джащ фэдэ клэлэцыкыгъэу йыгынылэ Аскъэлае шатлуп-шышт. Ащ кыкыкыгъэхэр Джэджэхъаблэ, Къун-чыкхъохъаблэ, Нэшъукъуае, нэмыкыкхэри.

Искусственнэ ешлэлэ зилэ футбол джэгуплэ цыкыгъэхэри Пэнэжыкыкыуае, Гъобэкъуае, Аскъэлае ашагъэпсыгъахэх. Джы ахэр ашашлы Очэпшые-рэ Лэуэстэнхъаблэрэ. Джащ фэдэу ахэр адашыхъаштых Джэджэхъаблэ, Пчыхъалы-кыуае.

Псауныгъэм икхъушхэмэн йофыгъо шхъалэхэм ашыш. Джары Пэнэжыкыуае нэбгы-рэ 60-мэ зыщылэзэнхэ алэ-кышт сымэджэшт зэтэгъэпсы-хъагъэ дэт зыкыгъэхъуэр. Ащ лэзэгъу уцэу цыфхэм ящы-клагъэм ипроцент 60 фэтэщыф. Бэмышлэу шъоушыгъэу уз зилэхэм апае сомэ мин 60 зы-осэ инсулин афадгъэщыфыгъэ. Ахэр къалэклэзгъэхъанэу шытхэр медицинэ страхованияем илофшлэхэр арми, къалэклэ-кырэ шылэп.

Сымэджэщым хэтыр отде-лениитлэу нылэп — невроло-гиемрэ терапиер. Хэтыхэп реанимациер, хирургие ыкли клэлэцыкыгъэхэр кызыгъэхъуэр отделениер. А шыклагъэхэм ядэгъэзыжыны ыуж тит. Ащ фэшхъаф ахэр зыхэтэшт унэхъоу кыпашыхъаштым ипрокет зэрадгъэшлыгъахэр. Джы унэм ишлын пэлухъашт сомэ миллион 270-р кызди-кыштым Къэралыгъо Думэм идепутатэу Хьаджэбыекыо Руслан ыуж ит.

Корр.: Инвесторхэм афэ-гъэхыгъэу гушылэ заул. Сыд фэдэ проектха бэмышлэу Шъа-чэ шылэгъэ форумым шъуз-шыкыгъэхъуэр?

Хьут Т.: Нэмыцхэм сомэ миллион 500 зытефэшт логис-тическэ парк «Сливнойклэ» за-джэхэрэ гъогу зэхэклэплэм ублэклэу Шынджые узехъэклэ уисэмэгубгъуклэ шагъэпсышт. Ятлонэрэмклэ, совхозэу «Путь Ильича» зыфилоштыгъэм ит-рактор бригадэу Адыгъэбалэ итемыр лэныкыоклэ шыла-гъэм унэшлэ комбинат ша-гыштыгъэх. Ахэм афэгъэхыгъэ ин-вестиционнэ проектхэм Шъа-

чэ ашыкыгъэхэу Адыгэ Рес-публикэм и Премьер-мини-стрэу Къумпыл Мурат.

Фирмэу «Киево-Жураки» икхъэгъэпшэрыплэ комплекс зеушгъомбгъу. Ащ тыгъуа-сэ тышылагъэ, тлэгъуыгъэр дгъэшлагъо икхъуыгъэ ыкли тигъэгущылагъэ. Къо комплекс икорпусхэу къо лфэр-плорхэр зышалагыгъэхэм мы лэжыкхэм Канадэ кыра-щыгъэу кыо 2605-рэ ачлэт. Ахэм ашышхэу апэ къащэ-гъагъэхэу 400-м ехъур кы-хъашт илээсым иапэрэ мазэ ыклэмэ адэжэ кызылэтыл-фэштых. Ахэм кыкыгъэхъохэр кышчырхэр зышалагыштыгъэх фермери хъазыр.

Мы лэжыкхэм зышлын агъэпсынкыгъэу тыздашгъа-гъэр кыохэр зышагъэпшэ-рыштыгъэх фермер ары. Мыш нэбгырэ 250-мэ йоф шашлэ. Корпусиблыр аухыгъах. Джы я 8 — 9-рэ корпусхэр агъэ-цух. Оборудованиеу ачла-гъэуцощтыгъэр Германием кыраштыгъэх, комплексыр 2010-рэ илээсым игъэтхэпэ мазэ атлупшышт.

Комбикормышлэ заводым ишлыни агъэпсынкыгъэ. Чэщ-зымафэм ащ комбикорм тонн 30 фэдиз кыдыгъэкыштыгъэх. Корпусым йоф шышлэу зыригъажыгъэклэ, мазэ къэс фе-дэу сомэ миллион 60 фэдиз кыкыжыгъэх ары. Район бюд-жетым ащ шыщэу кыкыхъа-штыр миллион зытфых. Джащ фэдэу дэгъоу йоф ашлэ Аскъэлэе агрокомплексми, фирмэу «Рив-Агроми», нэ-мыкыкхэми.

Ныбжыкыгъэхэм ялофы-гъохэри тинэплэгъу идгъэ-кыхэрэп. Ащ фэшыхъат ныбжыкыгъэ унэгъуибылэм зычлэсыштыгъэх унэхэр ара-щэфынхэу алэжыкыгъэхэу ахъ-шэхэр зэраратыгъэхэр. Джы-ри ныбжыкыгъэ унэгъуиымэ ятхылыгъэх агъэхъазырых. Мы йофым фэгъэзагъэр ад-министрацием илэжыкыгъоу Нэхэ Адам. Ащ ипшыгъэрыл-хэр зэригъэцакыгъэхэм лэ-шэу тегъэрэз. Ащ фэшлэ ида-хи тлауагъэ, шлухъафтынхэр фэтшыгъэх.

Корр.: Район бюджетыр зыфэдэм, ар гъэцэклагъэ зэрэ-хъуэрэм къатфитегушы-лэба.

Хьут Т.: Гъэрэкло тилоф-хэр дэгъу дэдагъэх. Мыгъэ кризисым лэжыгъэу иягъэ кытэжыгъэ. Ауми тилофхэр дэхэклау клэжыкы, тиланхэри гъэцэклагъэ зэрэжыштыгъэх шэч хэлэп. Илээсэу тызхэ-тым имзэ 11 тэр-тэрэу кыт-хыжыжыныу сомэ миллион 32,4-рэ шытыгъэмэ, къэт-хыжыжыгъахэр миллион 33,6-рэ. Илээсым сомэ мил-лион 38,8-рэ тэр-тэрэу кыт-хыжыжыныу план тилэмэ, тэ-гугъэ миллион 39-м еху кытхыжыжыныу.

Теуцожь районым инепәрә щылак

*Районыр кьэткиухьэ зэхум тызылуклэгъэ нэбгы-
рабэхэм кьахэкыгъэх яадыгъ кьуаджэхэм ащыщхэм
афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр тигъэзет маклэу кьызыри-
хьэхэр кьытэзылонхэр. Ащ фэдэу анахь кьыха-
гъэцыгъэхэм ащыщых кьуаджэхэу Очэпшые, Нэч-
рэзые, Пшыкьуйхьаблэ. Кьыталуагъэр тэрэзклэ
тишти, анэу тыкьуагъ Очэпшые ыкӀи ащ фэгъэхьыгъ
мы нэкӀубгъор.*

Очэпшые илофшлэгъу мафэхэр

Асфальт гьогум уетгъу Очэп-
шые узыдахькӀэ чыжьэу
умыкӀоу сэмэгубгъумкӀэ анахь
кьахэхьэху униц щызэпӀут.
Апэрэ унэу клубыр зычӀэтэу
тызэкӀоллагъэм дэжъ кьы-
щытпэгъокӀы кьытэжыщыгъэ
Кушъу Аслъан. Ар Очэпшые
кьоджэ псэупӀэм ипаш. Ика-
бинет тырещыш, тизэдэгъу-
щылэгъу етэгъаьжэ.

— Тикьоджэ псэупӀэ Очэп-
шыерэ кьутырэу Очэпшыя-
кӀэмрэ хэхьэх, — кьелуатэ
Аслъан. — Ахэм унэгъо
400-м кьыщымыкӀэу адэс,
нэбгырэ 1630-рә ащӀпсэу. Апэу
кьыхэхьыгъэ сшӀоигъу Со-
ветскэ Союзым и Лыхужьэу
Нэхэе Даутэ тикьуаджэ кьызы-
рэхьыгъэр, зэрэщӀапугъэр,
лоф зэрэщӀапугъэр, ащ саугъэ-
тэу фагъуцугъэр цыфыбэмэ
зэрякӀуапӀэр. Анахь тызэрэ-
гушхохэрэм ащыщ тигурыт
еджапӀэ, мы ильӀэсым ащ
гъэсэныгъэмкӀэ лъапкӀэ прое-
ктым кьыхиубытэу сомэ мин
300 кьыратыгъ. Джащ фэдэу
кьуаджэм дӀт Адыгеим ианыхь
кӀэлэцӀыкӀу ыгъыпӀэ дэ-
гъуцӀэр кьызыфагъэшъоша-
гъэр. Мы клубыр зычӀэт унэр
лоф щыпӀшӀным тегъӀпсы-
хьагъӀэ, ышъхьэ кьыкӀэщыгъэ
зэкӀэ зэхэпхьагъ, ильӀэситф
хьугъэ ащ игъӀэцӀкӀэжынын ты-
зыпылтыр. Кьуаджэм дӀтых
почтэр, фельдшер-акушер
пунктыр, тучанхэр, спортза-
лыр.

Ащ пыдзагъэу Аслъан
кьытфелуатэ кьуаджэмрэ кьы-
тырымрэ ягъэкъэбзэн, урамхэм
язэтегъӀпсыхьан амалэу
ялэхэмкӀэ зэрапылхэр. Анахь
гукъау ялэми ышъхьэ кьыре-
хы.

— Анахь тызыгъэгумӀкӀы-
рэр кьоджэ псэупӀэм кьыгъэ-
гъунэрэ чыгум инахьыбэр зэ-
рамылэжыбэр, ар цырау-
кӀыпӀэ ыкӀи хьӀкӀэ-кьокӀэ
псэупӀэ зэрэхьурэр ары, — ело
Аслъан. — Краснодар краим ит
станциэу Павловскэм щыщ
горэм тичыгу аригъӀэжынынэу
ылуи зэзэгъынынэу кьыд-
ишъыгъ, ау шлуагъэ кьызы-
кӀэжӀонэу джырэкӀэ зи ышла-

гъӀэп. Тирайон иадминистрации
ипашэу Хьут Теуцожь кьы-
тилуагъ кьуаджэу ШъхьащӀе-
жыым инвестор кӀалэ кьыкӀы-
щтэу, ар тэ кьытфигъэкӀоштэу,
джащ тежэ.

— Кьуаджэм дэхсэба былым
пашӀэхэр, шагубзыухэр, мэлхэр
зыхьухэр унагъохэр? — теупчӀы
тигушылэгъу.

— ИльӀэситф-щыкӀэ узӀкӀэ-
бэжымэ, Очэпшые чэмэу ша-
лыгъыгъэр макӀэп, былым
лэхъогъуитф чылэм кьыдафы-
щтыгъ, ахэр шъхьэ 400-м кье-
хьыщтыгъ. Джы а пчъагъэр
хэпшӀыкӀэу нахь макӀэ хьугъэ,
унэгъо зырыз зыцагу чэмитф
дэтыр. Мэлхьуным пылӀэ тилӀэ.
Зинахьыбэ чылэм дӀпшӀэгъо-
щтыр тхьачэтыр ары. ТилӀэ уна-
гъохэр тхьачэти 100 ыкӀи ащ ехьу
зыхьухэрэр. Мары Нэхэе Ас-
лъанбэчрэ ишъхьэгъусэу Раерэ
яунагъокӀэ тхьачэти 150-рә мыгъэ
ахьу. Чэм пчъагъэм кьыкӀичы-
ныр анахь кьызыхьӀэу сӀэ слы-
тэрэр хьупӀэхэр, мэкьупӀэхэр
нахь макӀэ зэрэхьугъэхэр, мэкьу
уасэм зэрэхьыуагъэр, щэмрэ
кьуаемерэ ящӀэн тэрэзэу зэпа-
гъӀфӀэн зэрамылэжыбэр ары.

Ащ пыдзагъэу Аслъан кьелуатэ
ячылэ гьогухэм ащыщхэм язы-
тет уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр,
джы кьызынэсыгъэм мыжъуакӀэ
зытемыгъэкьуагъэхэр зэрӀэхэр. А
щыкӀагъэр дигъэзыжынынэу кьод-
жэ псэупӀэм иадминистрации
амал лӀкӀэлӀэп, ябюджет кьы-
хьэрэр мӀкӀэ дӀд. ЛӀӀукӀэ,
шыхьафкӀэ ягъогухэм зыгорэ-
хэр арашылӀэх, ау ар хӀкӀыпӀэ
хьурӀэп. Хэзыщыжыбэр район
администрацием ипӀшэ Хьут
Теуцожь илӀпылэгъу, лӀӀшэу ащ
фӀразэх.

— Аслъан, кьоджэ урамхэм
ягугъу кьӀпшӀыгъ. Район сымэ-
джышым и «лӀпылэгъу псынӀкӀэ»
фэгъэзагъэхэм кьалоу зэхэтыгъэ
шъуиурамхэм ацӀэхэр зэратемыт-
хагъэхэм, унэхэм номерхэр зэ-
ратемытхэм кьахӀкӀэу сымаджэ-
хэм ялӀӀукӀэ шъуикьуаджэ
кьызыкӀохӀкӀэ, анахьэу чӀышым
ар зытефӀкӀэ, зыдӀкӀонхэ фӀе
унагъор кьӀгъотыгъуае кьызыра-
фӀхьурэр. Ащ сьд кьӀепӀолӀшгъ?

— Тэрэз зыфӀолӀэр. Тиурам-
хэм ащыщыбэхэм ацӀэхэр атет-
хагъӀэп, унэхэми макӀэп ахэтыр
номерхэр атемытхэу. КьыдгурӀо
ащ мымакӀэу зэрар кьызыри-
хьыбэр. Ащ идгъэзыжынын ыуж
тит, башӀэ темышӀэу а лӀофыр
зӀшӀохыгъэ хьыщт.

— ГухӀӀэу шъуилӀэхэр
кьыжъудэхьунхэу тышбуфӀалӀо,
Аслъан.

Джарэуштэу зӀлӀӀокӀох Очэп-
шые илофшлэгъу мафэхэр.

СурӀтым итыр: **Кушъу Ас-
лъан.**

Сабийхэр ябайныгъэх

Очэпшые ыцӀэ дахӀкӀэ
языгыгъаохэрэм ащыщ кӀэ-
лӀӀыкӀу ыгъыпӀэу ащ дэтыр.
Ар чырбыщ унэ тӀо зӀтетым
чӀэт. Ащ иихьагъу кьыщыта-
жэу тышылуклагъ лӀошӀапӀэм
ипашэу ХьокӀо Марыет. Тыре-
щаьжыш, зы унэм тырищымэ,
адрэм тырищӀэ, ащ кьыте-
гъӀӀэгъух ныбжэ зӀфӀшъаф
зилӀэ кӀэлӀӀыкӀу купхэр зы-
щагъӀэджэгухэрэ, зыщагъэ-
чыыхэрэ, зыщагъӀэшхэхэрэ
чӀыпӀэхэр, кьоджэ музей
папкӀэу агъӀпсыгъэр зыфӀдэр.
ТлӀэгъурэр зӀкӀэ бгъӀшӀэ-
гъонэу щыт. Унэхэр зэрэзэ-
лӀыхыгъэхэри, дӀпкӀхэм ате-
шӀыхьэгъэ сурӀтхэри, лӀэм-
псымэхэу агъӀфедэхэрэри, ме-
белэу ялӀэри — зӀкӀэ кӀэлӀэ-

лӀӀыкӀуишӀэу тигъунэгъу
кьутырым кьырашъыхэрэм
афӀшъхьафэу адрэхэр зӀкӀэ
кьоджэ унагъохэм яех.
Ахэм афӀгъэзагъ кӀэлӀӀу
11. Музыкантэу тилӀэр тӀу,
зым музыкальнэ лӀэм-псы-
мэхэм кьӀарегъало ыкӀи
орӀдхэр арегъашӀэх, адрэм
кьӀэшъоным фегъасэх.
Джащ фэдэу тилӀэх мед-
сестра, психолог, физкуль-
турэм изэхӀӀэн фэгъэза-
гъэр. Ахэм афӀшъхьафхэу
кьыддӀэлажэх пшӀырыхьа-
кӀохэр, унэхэр кьӀбзэ-лӀа-
бзэу зылыгъхэр. ПсӀтӀумкӀи
нэбгырэ 32-рә тыхьоу
кӀэлӀӀыкӀухэм ялыгъын
тыфӀгъэзагъ.

Марыет кьызыриорӀэм-

хьэм янэ-ятӀэхэм кӀэлӀӀы-
кӀухэр ащӀэжыкӀ.

— ШъуилофшӀэн дӀгъоу
зэрэзэхашъушӀэрэм ифӀшъо-
шэ уасэ кьыфашӀыгъэу
кьыталуагъ.

— Ары, 2008-рә ильӀэсым
гъӀсэныгъэмкӀэ лъапкӀэ про-
ектым кьыхиубытэу тирес-
публикэ ит кӀэлӀӀыкӀу
ыгъыпӀэхэр зыхӀэлэжыгъэхэ
зӀнӀкьокъоу щылагъэм апӀрэ
чӀыпӀэр щытыубытыгъ, ащ
фӀшӀ сомэ мин 300 кьыт-
фагъэшъошагъ. Республикэм
джащ фэдэу кӀэлӀӀухэм
язӀнӀкьокъоу щыкӀуагъэм
тилофшӀлэхэу Хьашъхьа-
нӀкьо Разымерэ Нэхэе Ами-
нӀтрэ апӀрэ чӀыпӀэхэр щау-
бытыхи, сомэ мин 30 зырыз
кьӀаратыгъ.

Бэ дӀхагъэу мы кӀэ-
лӀӀыкӀу ыгъыпӀэм кьӀепӀо-
лӀэн лӀӀӀыкӀыштыр. А псӀтӀур
ХьокӀо Марыет зипӀшӀэ кол-
лективым кьылэжыкӀыгъ.

СурӀтхэм арытхэр: (ышъ-
хьагъыкӀэ) **ХьокӀо Мары-
ет**, (ычӀӀӀыкӀэ) **аныхь
ныбжэ макӀэ зилӀэ кӀэлӀэ-
цӀыкӀухэу алыгъхэр.**

цӀыкӀухэм япӀун лӀӀшэу тегъ-
псыхьагъэх.

— Марыет, кьытӀбгъӀӀэ-
гъугъэр зӀкӀэ лӀӀшэу тыгу ри-
хьыгъ, — тлӀэгъугъэм уасэу
фӀтшӀырым ар щытӀэгъгъуаз.

— ТхьапшӀа мыщ фӀдэ «пшы-
сэ» дахэм кӀэлӀӀыкӀоу щы-
шъулыгъыр?

— Нэбгырэ 82-рә щытӀыгъ.
Аныбжэ елытыгъэу ахэр
купипӀлэу зтеутыгъэх. КӀэ-

кӀэ, пчӀэдыжым сыхьатыр 8
хьункӀэ такьыкӀ 15 илӀжыу
ялӀошӀлэн рагъажы, сыхьатыр
19-м ныкьокӀэ ежъагъэу
лофшӀӀныр аухы. ЩӀуцогъо
кӀэлӀӀыкӀухэр агъашхэх. ПчӀэ-
дыжым кьызыкӀохӀкӀэ пшы-
нэр хэтэу зарядкэ арагъашӀы.
Зигъо кьӀэсырэм елытыгъэу
еджӀкӀэ-тхакӀэм фагъасэх,
агъӀджэгух, агъӀчыых. Джа-
рӀуштэу мафӀр щагъакӀо, пчы-

Спортми кьуаджэм щыпылӀых

Асфальт гьогубгъум лӀт унэ
фыжэ кӀыхьэу самбӀэ ыкӀи дзю-
до бӀнакӀэхэм зышафагъасэ-
хэрэр кьуаджэм ищыкӀлэгъэ

шъыпкӀ. Ащ тышылуклагъ
ныбжыкӀэхэр зыгъӀсэхэрэ
НӀӀэтыжэ АзмӀт.

— Мы унэм эгорӀэм котель-
нэр чӀэтыгъ, ар агъӀцӀкӀэжы,
бӀнӀпӀэ зал дӀгъу зашӀыгъэр
ильӀэс заулэ хьугъэ, — ело Аз-
мӀт. — Сэ ильӀэситф хьугъэ
тренерэу мыщ сызыщыла-
жыбэр.

— Ба кьӀелуалӀэрэр?

— Мыгъэ кьытфӀкӀох кьуа-
джэм щыщ кӀэлӀӀыкӀухэу я
3 — 4-рә классхэм ащеджэхэу
нэбгырэ 20. Ахэм анахьыжэ
купыр нэбгырэ 16 хьыщтыгъэ,
ахэм ащыщхэр я 9-рә классыр
кьызаухым еджакӀо кӀуа-
гъэхэти, нэбгырэ 11 кьытфӀ-
нагъ.

— УибӀнакӀохэм гъӀхьагъэ
горӀхэр ашӀыгъах?

— Сэ зыгъасэхэрэм кьы-
кӀошӀ Урысые зӀнӀкьокъым хӀ-
лажы хагъэунӀфыкӀырэ чӀыпӀэ

кьыхьыгъ Нэхэе Заур. Рес-
публикэ, район зӀнӀкьокъу-
хэм тикӀалэхэр ахӀтӀэгъла-
жыкӀ, ахэм призер ащыхьу-
гъэхэри тилӀэх.

— АзмӀт, бӀнӀным тыда
о зыщыфӀбгъэсагъэр?

— Сэри кьуаджэм щез-
гъӀжыгъагъ, тиресубликэ
ибӀнӀкӀо цӀӀылохэу тичылэ
щыщ зӀшыхэу ДелӀкьо
Адамрэ Славикрэ трениров-
кэ адӀсшӀыщтыгъ. ЗӀнӀ-
кьокъоу сызхӀэлэжыагъэри
макӀэп. Урысыем изӀнӀ-
кьокъу я 2-рә ыкӀи Кьыблэ
шӀольырым щыкӀогъэ зӀ-
нӀкьокъухэм апӀрэ чӀыпӀэхэр
кьащысхьыгъэх.

Джарэуштэу АзмӀт кьод-
жэ кӀэлӀӀыкӀухэр самбӀэ
ыкӀи дзюдо бӀнакӀэхэм
афегъасэх.

СурӀтым итыр: **НӀӀэтыжэ
АзмӀт.**

**Я 3 — 6-рә нӀкӀубгъохэр зыгъӀхьазырыгъэхэр
НӀӀӀӀӀӀ РӀмӀзанӀрэ ЛӀӀӀӀӀӀӀӀ ХьаджӀэртӀбыйр.**

Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоныгэмрэкIэ и Министерствэ иунашью

ЗипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным тегъэпсыхьагъэу

я II-рэ республикэ фестивалэу «Шаг навстречу!» зыфиорэр зэхэщэгъэным ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм иминистр-хэм я Кабинет 2009-рэ ильэсым чъэпыогум и 16-м ышIыгъэ унашьюу N 352-р-р зытетэу «Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфилоу 2009 — 2010-рэ ильэсхэм ателытагъэм зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъ» зыфиорэм диштэу гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфилоу 2009 — 2010-рэ ильэсхэм ателытагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2008-рэ ильэсым Ионыгъом и 15-м ышIыгъэ унашьюу N 333-р-р зытетымкIэ аухэсы-

гъэм иподпрограммэу «КIэлэцIыкIухэмрэ унагъомрэ» зыфиорэр гъэцкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу унашью сэшIы:

1. Ухэсыгъэнхэу:

1.1. ЗипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным тегъэпсыхьагъэу я II-рэ республикэ фестивалэу «Шаг навстречу!» зыфиорэр зэрэзэхэщэрэм ехьылIэгъэ Положениер.

1.2. ЗипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным тегъэпсыхьагъэу я II-рэ республикэ фестивалэу «Шаг навстречу!» зыфиорэр из-

хэщэн мылькIоу пэлухьащтымкIэ сметэр гуадзэм диштэу.

2. КIэлэцIыкIухэм, бзыльфыгъэхэм ыкIи унагъом ялофхэмкIэ отдельым ипащэ ипшъэрылхэр зыгъэцкIэрэ Хь. Б. Къуикъор зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным тегъэпсыхьагъэу я II-рэ республикэ фестивалым изэхэщэнкIэ амалхэм яусэнэу.

3. Къэбар-правовой отдельым ипащэ ипшъэрылхэр зыгъэцкIэу И. М. Къыкым мы унашьюр Урысые Федерацием исубъектхэм яшэпхъэ правовой актхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхьанэу ыкIи гъэзетхэу «Советская Адыгея», «Адыгэ

макьэм», мазэ къэс къыдагъэкIырэ сборникэу «Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиорэм къащыхауыным пае аIэклигъэхьанэу.

4. Мы унашьюр зэрагъэцкIэрэм гъунэ лъысфынэу спшъэ есэлъхьажьы.

**Адыгэ Республикэм
Иофшэнымрэ социальнэ
хэхьоныгэмрэкIэ иминистрэу
Наталья ШИРОКОВА**

къ. Мыекъуапэ,
шэклогум и 6,
2009-рэ ильэс
N 260

ЗипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным тегъэпсыхьагъэу я II-рэ республикэ фестивалэу «Шаг навстречу!» зыфиорэр зэрэзэхэщэрэм ехьылIэгъэ Положениер

1. Зэдагъэфедэрэ положениехэр.

Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфиорэр гъэцкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным пае я II-рэ республикэ фестивалэу «Шаг навстречу!» зыфиорэр (ыужкIэ фестивалыр тIозэ дгъэкIошт) зэхэщэ.

2009-рэ ильэсым чъэпыогум и 25-м шегъэжъагъэу тыгъэгъазэм и 11-м нэс фестивалыр макIо.

2. Фестивалым игухэлъхэмрэ ипшъэрылхэмрэ.

Фестивалым гухэлъ шъхьаIэу иIэр зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яхудожественнэ творчествэ зегъэушъомбгъугъэным ары.

Ащ пшъэрылхэу илэхэр:

1) зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIу сэнauшхэр къыхэгъэщыгъэнхэр, творческэ Иофшэным ахэр хэлэжъэнхэм иамал ягъэгъотыгъэныр;

2) мыщ фэдэ кIэлэцIыкIухэм общественнэ шыIэныгъэм нахьыбэу ялахь халъхьаным, творческэ хэхьоныгъэ ашыным афIорышIэныр;

3) зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм ялофыгъохэм общественностым, искусствэм иИофшэ-хэм, кIэлэегъаджэхэм, психологхэм, нэмыкI специалистхэм анаIэ къатырадзэныр;

4) зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм гукIэгъу афашыныр, ахэм ятворчествэ зегъэушъомбгъугъэнымкIэ ищыкIэгъэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр;

5) кIэлэцIыкIухэм творческэ хэхьоныгъэ ягъэшIыгъэнымкIэ ны-тыхэм нахь загъэчаныныр.

3. Фестивалым изэхэщакIохэр.

Фестивалым изэхэщэн фэгъэзагъэх Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоныгэмрэкIэ и Министерствэ, ИофшэнымкIэ ыкIи цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ чIыпIэ органхэр, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ.

4. Фестивалым иноминациехэр.

Фестивалыр мыщ фэдэ номинациехэмкIэ зэхэщэ:

— классикэ, эстраднэ оредкIэло-нымкIэ;

— макъэмэ Iэмэ-псымэхэмкIэ;

— къэшъонымкIэ;

— усэхэм, произведенийхэм IупкIэу къяджэнхэмкIэ, литературнэ творчествэмкIэ (прозэмкIэ, усэхэмкIэ).

5. Фестивалым хэлэжъэн зылгэкIыштхэр.

Фестивалым хэлэжъэнхэ алгэкIышт зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэу ильэси 5-м шегъэжъагъэу ильэс 18-м нэс зыныбжъэхэу художественнэ творчествэм пыщагъэхэр.

Фестивалым иапэрэ уцугъо хэлэжъэнхэ алгэкIышт сэкъатныгъэ зилэ кIэлэцIыкIухэр, творческэ самодетельнэ коллективхэр, искусствэхэмкIэ еджапIэхэм, кIэлэцIыкIухэм апае учреждениехэм ащеджэхэрэр, джащ фэдэу зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ, творчествэм ильэпкъ зэфэшъхьафхэм апыл нэбгырэ зырызхэр. ЯтIонэрэ уцугъом хэлажъэх сэкъатныгъэ зилэ кIэлэцIыкIухэу, творческэ коллективхэу, нэбгырэ зырызхэу фестивалым иапэрэ уцугъо щыпхырыкIыгъэхэр.

6. Фестивалыр зэрэзэхэщэрэ шыкIэр.

Фестивалыр уцугъуитIоу зэхэт:

1) апэрэ уцугъор;

2) кIэух уцугъом илэхьан:

— гала-концертрэ;

— зипсауныгэкIэ шыкIагъэ зилэ кIэлэцIыкIухэм яIэпшысэхэр къызэра-хьылIэрэ къэгъэлъэгъонэу «Си Адыгей. Сидунай. Сиунагъу» зыфиорэмрэ (ыужкIэ къэгъэлъэгъоныр тIозэ дгъэкIошт) зэхэщэ.

Фестивалым иапэрэ уцугъо 2009-рэ ильэсым чъэпыогум и 25-м шегъэжъагъэу шэклогум и 25-м нэс республикэм икIалэхэмрэ ирайонхэмрэ ащыкIошт: сэкъатныгъэ зилэ кIэлэцIыкIу сэнauшхэр къыхагъэщытхы, ахэм ятворчествэ нэIуасэ зыфашышт, къэгъэлъэгъонным пае Иофшэным анахь дэгъухэр къыхахытхы, зэнэкъокъухэр, къэгъэлъэгъонхэр зэхэщэштхы, творческэ самодетельнэ коллективхэм ыкIи нэбгырэ зырызхэм концертхэр къатытхы. Муниципальнэ образование пэпчъ фестивалым иапэрэ уцугъо кIэлэцIыкIуи 10 хигъэлэжъэн фае.

Фестивалым иапэрэ уцугъо зыщыкIорэ лъэхьаным тегъэу ИофшэнымкIэ ыкIи цIыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ чIыпIэ органхэмрэ муниципальнэ образованиехэм культурэмкIэ ягъэIорышIапIэхэмрэ:

— зэхэщэкIо комитетым хэтыштхэр агъэнафэх;

— фестивалым иапэрэ уцугъо зэхэщэ;

— Иофэу ашIагъэр къэбар жъугъэм иамалхэм къащагъэлъагъо.

ЗэхэщэкIо комитетым:

— сэкъатныгъэ зилэ кIэлэцIыкIу сэнauшхэр къыхагъэщытхы ыкIи ахэм ятворчествэ нэIуасэ зыфэшIы;

— фестивалым хэлэжъэнхэм пае гуадзэм диштэу зэхэгууцогъэ заявкэр къалэхы;

— фестивалым иятIонэрэ уцугъо хэлэжъэштхэр къыхахы ыкIи гала-концертным ахэр хэлэжъэнхэу егъэхьазырых (концерт номерхэм ярепетициекIэ, шыуашэхэм якъыхахынкIэ ыкIи нэмыкIэхэмкIэ IэпыIэгъу арегъэгъоты.

Концерт номер ыкIи творческэ Иофшэным анахь дэгъухэу фестивалым иапэрэ уцугъо къыщагъэлъэгъуагъэхэр зэхэщэкIо комитетым иунашъокIэ гала-концертнымрэ къэгъэлъэгъонхэмрэ ахэлэжъэнхэм пае документхэм (цIыфыр къызэрэхъугъэр къэзыушыкIагъэ свидетельствэм е паспортным) якопиехэр зигъусэ заявкэр Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоныгэмрэкIэ и Министерствэ шэклогум и 30-м нахь мыгужъоу Iэклагъахьэ. Номинациехэу «оредкIэлоныр», «макъэмэ Iэмэ-псымэхэр», «къэшъоныр» зыфиIохэрэм DVD дискир акIыгъун фае. Концерт программэр такъыкIытф нахьыбэ кIо хьуштэп.

Фестивалым иапэрэ уцугъо заушкIэ, ятIонэрэ уцугъом пхырымьыкIыгъэ кIэлэцIыкIухэм Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоныгэмрэкIэ и Министерствэ ищытхэу тхылхэр араты.

КIэух ятIонэрэ уцугъор 2009-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 11-м шыIэшт. Джащыгъом гала-концертрэ IэрышIэхэм якъэгъэлъэгъонрэ зэхэщэшт.

Фестивалым творческэ номер 52-рэ хэлажъэ.

КIэух уцугъор етIани тIоу зэтырауты:

— кIэлэцIыкIу IэшIагъэхэм якъэгъэлъэгъон нэбгырэ 13 хэлажъэ, ахэм ащыщэу нэбгыри 8-р муниципальнэ образованиехэм къарэкIых, 5-р — къалэу Мыекъуапэ щэпсэу;

— гала-концертным номер 39-рэ къыщагъэлъагъо, муниципальнэ образование пэпчъ номери 4, къэнэжъырэ номери 7-р къалэу Мыекъуапэ къегъэхьазырых.

Адыгэ Республикэм Иофшэнымрэ социальнэ хэхьоныгэмрэкIэ и Министерствэ Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ игъусэу:

— зэхэщэкIо комитетым хэтыштхэр агъэнафэх;

— фестивалыр зэрэкIорэр къэбар жъугъэм иамалхэм къащагъэлъагъо.

ЗэхэщэкIо комитетым:

— гала-концертнымрэ къэгъэлъэгъоннымрэ зэхэщэшт;

— фестивалым хэлэжъэнхэм пае заявкэр алэхы;

— гала-концертным шытекIуагъэхэр егъэнафэх.

7. Фестивалым изэхэщэн пэлухьэрэ мылькIур къызыхэкIырэр.

2009-рэ ильэсымкIэ гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфиIорэр гъэцкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу 2009-рэ ильэсымкIэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхэкIырэ мылькIур ары фестивалым изэхэщэн пэлухьэрэр.

8. ТекIоныгъэ къыдзыхьэхэрэм тынэу афагъэшъуашэрэр.

ЗэхэщэкIо комитетым номинацие пэпчъкIэ текIоныгъэ къыдзыхьэгъэхэр егъэнафэх. А 1-рэ, я 2-рэ, я 3-рэ чIыпIэхэр къэзыхьыгъэ кIэлэцIыкIухэм дипломхэмрэ шIухьафтын лъапIэхэмрэ афагъэшъуашэ. Художественнэ IэшIагъэхэм якъэгъэлъэгъонэу «Си Адыгей. Сидунай. Сиунагъу» зыфиIорэм хэлэжъагъэхэм щытхэу тхылхэмрэ шIухьафтынхэмрэ араты. Гала-концертным хэлэжъэрэ пэгуими щытхэу тхылхэмрэ шIухьафтынхэмрэ афагъэшъуашэ.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдызыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур. Крес-
тьянскэр, 236

**Редактор
шхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдэшылэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжэ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхьаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыплэ гъэоры-
шланI, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжэ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхьа-
жыхьхэрэп.

Зыщыхауырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
5675
Индексхэр
52161
52162
Зак. 4195

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Адыгэ-абхъаз театрэхэм яфестивальрэ уахьтэмрэ

Зэрэлягъэклотэщтым непэ егупшысэх

**Адыгэ-абхъаз театрэхэм яфестиваль тарихым хэ-
хьагъ. Зэлэпкъэгъухэр ятIонэрэу Мыекъуапэ зыщы-
зэлоклэхэм 2005-рэ илээсым рагъэжыгъэ Иофыр
зэрэлягъэклотэщтым тегушылагъэх. Адыгэ Республи-
кэм культурэмкIэ и Министерствэ щыклогъэ пресс-
зэлюклэм фестивалым еплъыкIэу фырялэр, театрэмрэ
пIуныгъэмрэ зэрэзепхыгъэхэр къыщалогагъэх.**

Пресс-зэлюклэр АР-м культу-
рэмкIэ иминистрэу Чэмышъо
Гъазый зэришагъ. Фестивалэу
«Наш кавказский меловой круг»
зыфиIорэр зэхэщэгъэным фэшI
уахьти мылкъуи ищыкIэгъагъэх.
Урысыем культурэмкIэ и Мини-
стерствэ IэпыIэгъу къазэрэфэ-
хьугъэр Чэмышъо Гъазый хи-
гъэунэфыкIыгъ. Москва къыкIы-
гъэхэр жюриим ИофшIэн чанэу
хэлэжыагъэх. Купым ипашэу
Марина Корчак фестивалым
къызэрэщилуагъэу, культурэ ин-
зыхэлъ ИофшIэн театрэхэм
яартистхэм сценэм къышагъэ-
лэгъуагъ.

— ТэгущIо, тыгу Iэтыгъэу ты-
къэгущыIэ. Фестивалым изэхэ-
щэнкIэ зишлуагъэ къытэгъыгъэ-
кIыгъэмэ гъунэ имыIэу тафэраз.
Я III-рэ фестивалым непэ тегу-
пшысэн фæе, — къыщилуагъ
пресс-зэлюклэм министрэм.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ
театрэ идиректорэу Зыхьэ Мэ-
лайчэт, театрэм ирежиссер
шхьалэу Кукэнэ Муратэ, Адыге-

им итеатральнэ ИофшIэхэм я
Союз итхьаматэу Зыхьэ Заурбий,
АР-м и Камернэ музыкальнэ те-
атрэу Хьанэхьу Адамэ ышIэ зы-
хьырэм ихудожественнэ пащэу
Сулейман Юныс, АР-м и Лъэпкъ
музей идиректорэу Джыгунэ Фа-
тимэ, Адыгеим и Къэралыгъо

филармоние итеатрэу «Дышгъэ
къошыным» ихудожественнэ па-
щэу Сихьу Станислав, нэмыкI-
хэри пресс-зэлюклэм хэлэжыа-
гъэх.

Республикэм культурэмкIэ
иминистрэ игуадзэхэу Анфиса Ва-
сильевамрэ ШъэуапIэкIэо Ами-
нэтрэ, министерствэм иотдел
ипашэу Шхьэлэхэо Светлана
зэхэхьэм къыщыгушылагъэх.

Урысыем итеатральнэ Иофы-
шIэхэм я Союз зэхыщэгъэ жю-

рим пэщэныгъэ дызэрихьагъ
УФ-м итеатральнэ ИофышIэхэм
ядраматическэ театрэхэм я Ка-
бинетрэ лъэпкъ театрэхэм я Ка-
бинетрэ япашэу, театральнэ кри-
тикэу Марина Корчак. Театраль-
нэ искусствэмкIэ урысые акаде-
мием (ГИТИС-м) ипрофессорэу

А. Никольскэр, сатирэмкIэ Мо-
сква итеатрэ литературэм ылъэ-
ныкъокIэ ипашэу, театральнэ кри-
тикэу Н. Карповар фестивалым
ижюри хэтыгъэх.

Театрэхэм Иоф ащызышIэрэ
нэбгыри 150-м ехьу фестивалэу
«Наш кавказский меловой
круг» зыфиIорэм щытлэгъугъ.
Жюриим хэтыгъэмэ къызэрэта-
луагъэу, спектаклэхэм цIыфыбэ
яплъыгъ. Театрэр зыкIасэхэр за-
лым зэрэчIызыхэм ишлуагъэкIэ
жюриим ИофшIэн нахь дэгъоу зэ-
хыщэгъыгъ.

«Iэнэ хьураем» фестивалым
кIэхуэху фэхьугъэм щытегушы-
лагъэх. Москва, Налшык, Сы-
хьум, Щэрджэскьалэ, Мыекъуапэ
ащыпсэурэ театральнэ ИофышIэ-
мэ, режиссерхэм, художествен-
нэ пащэхэм ятворчествэ зэрэля-
гъэклотэщтым уасэ фашыгъ. Ду-
нэе кризисым лъэпкъ театрэхэр
зэрэхэжыгъэхэр, телхьаплэмэ
алымыхьуху амалыкIэхэр къы-
зэрагъотырэр Марина Корчак
игупшысэ къыщыгъыгъэх.

Театроведэу Шхьэлэхэо
Светланэ итхылыгъэу Адыгэ теат-
рэм итарихь фэгъэхыгъэм илъэ-
тегъэуцэ Адыгэ Республикэм и
Лъэпкъ библиотекэ щыкIуагъ.
Режиссер ыкIи театровед цIэры-
Iохэр ащ къыщыгушылагъэх.
Тхылыр агъэлъэплагъ, авто-
рым фэгущилуагъэх, Шхьэлэхэо
Светланэ ащ къыщыгуцу зэрэ-
мыхьущтыр, театральнэ шыла-
кIэр нахь шъуамбгъоу литерату-
рэм къыщыгъэлъэгъон зэрэфар-
ралуагъ.

Я II-рэ фестивалыр аухыгъ,
ИофшIэныкIэхэр ащ къызыди-
хыгъэхьыгъ, лъэпкъ театральнэ
щылакIэм инеушырэ мафэ зыфэ-
дэщтым непэ тегупшысэ.

Юбилейхэр

Ригъэджагъэмэ агъэлъанIэ

**ЗэлъашIэрэ оредылоу, Адыгэ Республи-
кэм культурэмкIэ изаслуженнэ Иофы-
шIэу, Соловьев зэшыхэм ацIэкIэ агъэ-
нэфэгъэ шлухьафтыныр къызыфа-
гъэшъошагъэу Джарымэ Аллэ иЮбилей
пчыхъзэхэхьэ Мыекъуапэ щыкIуагъ.**

Къалэм культурэмкIэ и Унэ Джарымэ Аллэ щы-
фэгущилуагъэх Парламентым и Комитет ипашэ
игуадзэу Сергей Письмак, Мыекъуапэ иадмини-
страцие ныбжьыкIэ ИофыгъохэмкIэ иотдел ипа-
щэу Ирина Сергеевар, культурэм ИофышIэхэр, А.
Джарымэм ригъэджэрэ ныбжьыкIэхэр, Адыгеим
лъэпкъ культурэмкIэ и Гупчэ ИофышIэу КIэмэщ
Светланэ, нэмыкIэхэри.

Джарымэ Аллэ ыгъэсэгъэ ныбжьыкIэмэ ащыш-
хэм Москва, Ленинград хэкум, Краснодар, Нал-
шык, Мыекъуапэ, фэшгъафхэми Иоф ащашIэ, кон-
серваториехэмрэ ашшэрэ еджаплэхэмрэ ачIэсых.
Алексей Петровскэм Ростов консерваториер къы-
щиухыгъ, Германием щэлажэ. Наталья Алексан-
дровар купэу «Зэпшъэгъэгъухэм» хэт, Москва
орэдылоу Иоф щешIэ. Мыгу Айдемыррэ Кристи-
на Мелянрэ ГИТИС-м иэстраднэ-джазовэ факультет
истудентых, Мышгъэ Аскэр Санкт-Петербург
имюзик-холл иорэдылу.

Ригъэджагъэхэм Джарымэ Аллэ оред къыфа-
луагъ. Ансамблэу «Майкопчаночкэм» илъэпкъ
къашгъохэмкIэ, Джарымэ Аллэ къылогъэ адыгэ
орэдхэмкIэ пчыхъзэхэхьэр аухыгъ.

Тигъэзетеджэмэ ацIэкIэ Джарымэ Аллэ тыфэ-
гушIо, насыпышIоу щыIэнэу, бэгъашIэ хьунэу
фэтэIо. Юбилей концертным игъэхъазырын, изещэн
чанэу хэлэжыагъэх Мыекъуапэ культурэмкIэ и Унэ
ИофышIэхэу Светлана Цветковар, Наталья Дудко,
къалэм культурэмкIэ ИофышIэхэр.

Пшъашъэхэр футбол ешIэх

**Пшъашъэхэм яфутбол командэ-
хэр Адыгэ къэралыгъо универ-
ситетым физкультурэмрэ
дзюдомрэкIэ институтрэ Адыгэ
къэралыгъо университетым и
МГГТК-рэ ащызэхэагъэх.
Къыблэ шольырым щыклорэ зэ-
нэкъокьухэм ахэр ахэлажэх.**

Адыгэ къэралыгъо университетым
ифакультетмэ ащеджэрэ пшъашъэхэм
футболыр ашлогъэшIэгъон, тренер-кIэ-
лэегъаджэу Къоджэшъэо Мэджыдэ зипэ-
щэ футбол командэм ягуапэу щешIэх.
МГГТК-м ифутбол пшъэшъэ командэ
итренерыр Жьажэ Аслъан.

Устэ Иринэ, Алина Асеевар, Мэри Ли-
паридзе, Светлана Куц, нэмыкI пшъашъэ-
хэри футбол ешIэх. Устэ Иринэ къызэрэти-
луагъэмкIэ, спортсменкэ цIэрыло зэрэмы-
хьущтхэр зыдашIэжы. Футболыр джэгукIэ
къодыеу алыгъырэрэп. Псауныгъэр егъэ-
пытэ, лъэпкъхэр зэфещэх.

Адыгэ Республикэм футболымкIэ ифе-
дерацие ипашэу, Адыгеим и Парламент и
Комитет итхьаматэу Мыгу Рэщыдэ иЮби-
лей мы мафэхэм хигъэунэфыкIыгъ. Пшъэ-

шъэ командэхэр федерацием ипашэ
зэрэфэгущиоштхэ шыкIэм егупшысэхэ,
футбол ешIэгъоу здырялагъэр Мыгу Рэ-
щыдэ фагъэхыгъ.

ЗэдешIэгъур гъэшIэгъонэу кIуагъэ.
Пчъагъэр 1:1-у заухым пенальтикIэ нахь
лъэшыр къэнэфагъ, 4:3-у МГГТК-м те-
кIоныгъэр къыдыхыгъ. Зэлюклэгъум еплъы-
гъэх Адыгэ къэралыгъо университетым
иректорэу Хьунэго Рэщыдэ, Адыгэ къэ-
ралыгъо университетым физкультурэмрэ
дзюдомрэкIэ институт иректорэу Кобл
Якъубэ, АР-м футболымкIэ ифедерацие
ипашэу Мыгу Рэщыдэ, спортыр зыкIасэ-
хэр. Университетым ыцIэкIэ юбилярым
фэгущилуагъэх, нэпэплэ сурэтхэр атыра-
хыгъэх.

Мыгу Рэщыдэ гушыIэ фабэу къыфа-
луагъэхэм фэшI тхьашъуегъэпсэу арило-
жыгъ, футбол ешIэ зышIоигъо пшъа-
шъэмэ япчъагъэ хэхьонэу афэлъэлуагъ.

— Спортыр наркоманием пэшIуе-
кIо, — еIо тренер-кIэлэегъаджэу Къоджэ-
шъэ Мэджыдэ. — Футболым хэтщэгъэ
пшъашъэхэр еджэх, япсауныгъэ агъэпы-
тэ, ныбжьыкIэмэ щысэ афэхьух.

Сурэтым итхэр: **футбол ешIэрэ пшъэ-
шъэ командэхэр.**

**Нэклубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.**